

IB in de onderbouw, hoe werkt dat op onze school?

Master Special Educations Needs (M SEN)

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Student:	Juul van Geelen
Studentnummer:	1361790
Leerroute:	Interne Begeleiding
Begeleid door:	Tineke van Alphen
Datum:	Juni 2010

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting van het onderzoek	4
1 Aanleiding en probleemstelling	6
1.1 Inleiding	6
1.2 De context van mijn onderzoek.....	6
1.3 Motivatie van mijn onderzoek	6
1.4 Wat hoop ik te bereiken en te leren?	7
1.5 Relevantie van mijn onderzoek voor mijzelf, de praktijk en de theorie	7
1.6 De onderzoeksvraag en deelvragen	8
2 Theoretische onderbouwing	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Historie van de interne begeleiding.....	9
2.2.1 Reflectie	10
2.3 Interne begeleiding en passend onderwijs.....	10
2.3.1 Reflectie	10
2.4 De theorie over het takenpakket van de intern begeleider	11
2.4.1 Reflectie	12
2.5 5 niveaus van interne begeleiding	13
2.5.1 Reflectie	14
2.6 De noodzaak van een uitgewerkte visie.....	14
2.6.1 Reflectie	15
3 Onderzoeksmethodologie	16
3.1 Inleiding	16
3.2 Onderzoeksvorm	16
3.3 Verzamelen van data en keuze voor data-verzamelingsinstrumenten	17
3.4 Betrokkenen.....	17
3.5 Analyseren resultaten	17
3.6 Verantwoording van de triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid	18
3.7 Ethische aspecten	18

4	<i>Data presentatie, resultaten en data-analyses</i>	20
4.1	Vraag 1	20
4.2	Vraag 2	21
4.3	Vraag 3	22
4.4	Vraag 4	23
4.5	Vraag 6	24
4.6	IB-scan	24
4.6.1	Interpretatie van de uitkomsten	25
5	<i>Antwoorden op mijn onderzoeksvragen en conclusies</i>	27
5.1	Inleiding	27
5.2	Antwoorden op deelvraag 1	27
5.2.1	Conclusies uit IB-scan	28
5.3	Antwoorden op deelvraag 2	29
5.4	Antwoorden op deelvraag 3	30
6	<i>Evaluatie</i>	33
6.1	Inleiding	33
6.2	Wat betekenen mijn conclusies voor de IB op onze school	33
6.3	Inhoudelijke aanbevelingen vervolgonderzoek	34
6.4	Reflectie op het survey-onderzoek	34
6.5	Persoonlijk leerproces	35
7	<i>Literatuurlijst</i>	37
	<i>Bijlage 1: Vragen survey-onderzoek van Juul van Geelen</i>	38
	<i>Bijlage 2: Toelichting bij vraag 5: Functie-informatie Intern begeleider (verkorte versie)</i>	39

Samenvatting van het onderzoek

Ik heb op onze school de taak intern begeleider (IB-er) van de onderbouw. Door ziekte heb ik deze taak maar een paar weken gedaan en ben ik erg onzeker geworden. Voor mijn gevoel weet ik te weinig over het werk van een IB-er op onze school. Ik zal mijn onderzoek daarom richten op het verkrijgen van een goed beeld van wat de taak/functie van de IB-er in de onderbouw op onze school in dient te houden zodat leerkrachten, managementteam, maar ook de IB-ers tevreden zijn. Dat resulteert in de volgende onderzoeksvraag en deelvragen:

Onderzoeksvraag: Interne begeleiding in de onderbouw, hoe werkt dat bij ons op school?

Deelvragen:

1. Hoe ziet IB (in de onderbouw) er bij ons op school uit?
2. IB, wat houdt dat in?
3. Hoe kan IB (in de onderbouw) er bij ons op school uitzien zodat leerkrachten, het managementteam en IB-ers tevreden zijn?

Ik heb gekozen om gebruik te maken van een survey-onderzoek. Kort samengevat verloopt dit als volgt: Ik wil weten hoe de leerkrachten van de onderbouw, het managementteam en de IB-ers over de interne begeleiding in de onderbouw denken. Ik heb daartoe een vragenlijst ontwikkeld. Deze vragen heb ik voorgelegd aan de helft van alle leerkrachten in de onderbouw en aan het hele managementteam (totaal 16 mensen). De resultaten heb ik in schema's verwerkt zodat er een duidelijk beeld ontstaat als antwoord op de deelvragen. Uit de conclusies van mijn onderzoek komt duidelijk naar voren dat de totale onderzoeksgroep de IB in de onderbouw een zeer matig cijfer geeft. Er is nog veel te verbeteren op dit gebied. Uit het onderzoek blijkt dat er zeer veel winst te behalen valt uit het documenteren van een heleboel zaken op zorggebied. De zorgstructuur en de te volgen zorgroute is niet helder. Nu wordt er vooral veel ad hoc gewerkt en zijn keuzes die gemaakt worden vooral keuzes van de mensen die de IB-taak op dat moment vervullen. Het woordje "duidelijkheid" is de verbindende factor bij de verbeterpunten die worden genoemd. Collega's verwachten duidelijkheid in de taakomschrijving, duidelijkheid in de te volgen zorgroute; kortom duidelijkheid in het zorgbeleid. Ik adviseer dan ook om het samen met het team over deze zaken te hebben. Collega's moeten geïnformeerd worden over de plannen van passend onderwijs en moeten betrokken worden in de keuzes die de school daarin moet maken. Het draagvlak wordt dan vergroot en er wordt samengewerkt aan een betere zorg op onze school. Alvorens deze keuzes te kunnen maken is een visie vereist. Een duidelijke visie kan veel helderheid geven en is mijns inziens de basis waarop de school zich verder kan ontwikkelen. Dit komt in de literatuur als één van de belangrijkste punten terug.

Dus, terugkomend op de onderzoeksvraag, IB wordt nu ingezet als instrumentalist en collegiale consulent waarbij de collega's de coördinatie en uitvoering van het zorgbeleid als grootste taak van de IB-er zien. Ik raad aan om toe te werken naar het inzetten van de IB-er als coach. De IB-er helpt de leerkrachten om passend onderwijs mogelijk te maken in de klas. Uit de literatuur blijkt dat dat de hoofdtak van de IB-er zou moeten zijn. Je gaat dan meer uit van het kunnen van de leerkracht zelf en je werkt aan het samen zorg dragen voor goede zorg.

1 Aanleiding en probleemstelling

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijf ik wie ik ben en wat ik doe en geef ik een beschrijving van de school waarop ik werkzaam ben. In de aanleiding en probleemstelling geef ik informatie over hoe ik ertoe ben gekomen om het onderwerp van dit onderzoeksverslag te kiezen. Ik beschrijf wat ik met mijn onderzoek hoop te bereiken en tot slot geef ik het kader aan door middel van de opsomming van de onderzoeksvraag en deelvragen.

1.2 De context van mijn onderzoek

Ik ben Juul van Geelen. Sinds 11 jaar ben ik werkzaam op een school in de wijk de Reeshof van Tilburg. Het is een school voor bijzonder neutraal onderwijs. Bijzonder wil zeggen dat de school een eigen bestuur heeft. Het bestuur, het bevoegd gezag, bestaat in principe uit ouders. Het bestuur wordt vertegenwoordigd door een bestuursmanager.

De school biedt neutraal onderwijs. Dat is bij onze school gebaseerd op de visie dat allerlei verschillende maatschappelijke stromingen, godsdiensten en levensbeschouwingen gelijkwaardig zijn aan elkaar en gewaardeerd en gerespecteerd worden. Respect voor elkaar is belangrijk op school.

De school heeft sinds schooljaar 2009/2010 een nieuwe organisatiestructuur. Eén directeur, één adjunct-directeur, één bouwcoördinator onderbouw, één bouwcoördinator bovenbouw, één IB-er onderbouw en één IB-er bovenbouw. Voor de invulling van de taak als bouwcoördinator en IB-er zijn er 4 nieuw mensen op deze plekken geplaatst. De school bestaat momenteel uit 21 groepen verdeeld over kleuterbouw (5), onderbouw (5), middenbouw (5) en bovenbouw (6). Dat zijn in totaal ongeveer 500 leerlingen. In principe wordt er RT binnen de groep gegeven, maar dit schooljaar zijn er ook uren ingepland om RT buiten de groep te realiseren.

Sinds augustus 2009 ben ik werkzaam als IB-er van de onderbouw. Voor die tijd ben ik 10 jaar leerkracht geweest in de kleuterbouw. De laatste anderhalf jaar daarvan was ik ook werkzaam als bouwcoördinator van de kleuterbouw. Mijn interesse heeft altijd bij de zorg gelegen. Na de PABO heb ik de opleiding Speciaal Onderwijs met als specialisatie Remedial Teacher gevolgd en afgerond. Ik zie dat er steeds meer “zorg” de school binnenkomt en ik vind het leuk me daarin te verdiepen. Daardoor ben ik de opleiding Interne Begeleiding aan de Fontys Hogeschool gaan volgen.

1.3 Motivatie van mijn onderzoek

Vorig schooljaar ben ik vol enthousiasme begonnen aan de studie Interne begeleiding (HBO-master Special Education Needs). Destijds had ik nog geen idee wat het IB werk allemaal inhield maar het leek me wel een hele leuke studie en baan. Tijdens de opleiding raakte ik steeds enthousiaster. Ik kreeg een droom:

Ik zag mezelf al als IB-er op school rondlopen. Leerkrachten zijn bezig met de kinderen in hun klas. Ze proberen passend onderwijs te realiseren op de werkvloer. Het lukt al steeds

beter. Ik probeer hen samen met de andere IB-er te ondersteunen in dit doel. Samen met de managementteam en leerkrachten zijn we bezig om passend onderwijs steeds meer vorm te geven. We bekijken samen de mogelijkheden binnen de school. Wat hebben we nodig? We verdelen de taken goed. Er is een duidelijke structuur binnen de school over hoe we omgaan met specifieke problemen. Er is duidelijkheid wat er van mij als IB-er wordt verwacht en er zijn voldoende momenten om samen met de managementteam en collega's af te stemmen welk pad we willen bewandelen en wat er van mij en de andere IB-er verwacht wordt. Collega's zijn tevreden met de hulp die geboden wordt om passend onderwijs te realiseren. Zij weten goed wat hun eigen taken zijn, maar weten ook dat ze voor hulp bij de IB-er terecht kunnen.

Het begin van deze droom werd uiteindelijk werkelijkheid doordat de school waarop ik les gaf mij graag de taak van IB-er van de onderbouw wilde aanbieden. Zo geschiedde dat ik begin dit schooljaar als IB-er bij ons op school aan de slag ging samen met een andere nieuwe IB-er voor de bovenbouw. In die paar weken heb ik even aan het IB-schap op onze school mogen ruiken. Helaas is dit niet heel goed bevallen. Achteraf gezien bleek ik in die tijd al ziek te zijn waardoor ik mijn werk niet goed kon uitvoeren. Daarnaast was er niemand om mij in te werken. Er stond weinig op papier over hoe het een en ander geregeld was. Ondertussen liep de zorg voor de leerlingen gewoon verder. Het was mijn taak om die zorg goed te begeleiden. Ook hier liep ik tegen problemen aan omdat mij niet duidelijk was welke acties ik allemaal kon en moest ondernemen. Na een aantal weken moest ik me ziek melden wegens medische redenen. Dat heeft er aan bijgedragen dat ik me niet goed in mijn taak kon verdiepen. Mijn droom viel dus al redelijk snel in duigen.

Tijdens mijn ziekteperiode heb ik erg mijn twijfels gehad of ik wel opnieuw moest beginnen aan mijn nieuwe taak. Ik ben door de ervaring van het begin van het schooljaar en mijn ziekte erg onzeker geworden. Nu zijn we een paar maanden verder en voel ik me al een stuk beter. Ik zou het erg jammer vinden om "zomaar" op te geven. Ik heb weer zin om me in het werk van een IB-er te verdiepen. Maar ik heb er vooral weer zin in om mijn negatieve ervaringen om te zetten in positieve ervaringen. Ik ben erachter gekomen dat ik voor mijn gevoel te weinig weet over het werk van een IB-er. In mijn onderzoek wil ik er graag achter komen wat het functieprofiel van een IB-er kan zijn en wat de taken allemaal inhouden. Ik wil er ook graag achter komen hoe de school en mijn collega's de taak van IB-er zien en hoe ze de IB-er willen inzetten binnen de schoolorganisatie.

1.4 Wat hoop ik te bereiken en te leren?

Ik hoop aan het einde van mijn onderzoek een goed beeld te hebben van wat de taak/functie van een IB-er bij ons op school in kan houden zodat leerkrachten, managementteam maar ook de IB-ers tevreden zijn.

1.5 Relevantie van mijn onderzoek voor mijzelf, de praktijk en de theorie

Wat ik wil onderzoeken is zeer relevant voor mij. Ik wil graag mijn negatieve ervaringen wat betreft het IB-schap omzetten naar positieve ervaringen. Ik wil graag meer duidelijkheid over de taak/functie van de IB-er en wil graag weten hoe dat zich in de praktijk kan vertalen. Ik verwacht op deze manier daar veel over te weten te komen waardoor ik een beter beeld krijg

van de taak/functie. Ik verwacht ook dat ik meer duidelijkheid krijg of ik als persoon op dat plaatje pas.

Voor school is het relevant omdat er nu nog veel onduidelijkheid is over wat je van de IB-er op onze school mag verwachten. Collega's lijken niet goed te weten wat de taak/functie precies inhoudt en voor wat voor zaken ze bij een IB-er terecht kunnen.

Voor de theorie is mijn onderzoek van belang omdat de theorie omgezet gaat worden naar een concreter plan. Er is veel geschreven over het werk van een IB-er. Ik kom vooral veel lijstjes tegen met allerlei taken. Ook in het functieprofiel staat vaak een lijst van alles wat je van een IB-er mag verwachten. Vaak zijn dit mooie omschrijvingen. Ik wil gaan uitzoeken hoe deze omschrijvingen inhoud kunnen krijgen in het werk van de IB-er op onze school.

1.6 De onderzoeksvraag en deelvragen

Onderzoeksvraag: Interne begeleiding in de onderbouw, hoe werkt dat bij ons op school?

Deelvragen:

1. Hoe ziet IB (in de onderbouw) er bij ons op school uit?
2. IB, wat houdt dat in?
3. Hoe kan IB (in de onderbouw) er bij ons op school uitzien zodat leerkrachten, managementteam en IB-ers tevreden zijn?

2 Theoretische onderbouwing

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komt de theoretische onderbouwing aan bod. Ik heb 8 theoretische bronnen gebruikt. Per alinea heb ik een bron vermeld. Daarin staat wat ik heb gelezen en wat de kern ervan is. Daarna geef ik een reflectie van mijn eigen opvattingen; ik leg hierbij een verbinding met de praktijk en geef ik aan wat het met mijn denken heeft gedaan.

2.2 Historie van de interne begeleiding

Om een beeld te krijgen hoe interne begeleiding is ontstaan heb ik me in de literatuur verdiept. Ik volg hier de beschrijving, gegeven door Tanja van Beukering, Wim Meijer, Ewoud Roede (2001).

Begin jaren vijftig werd de remedial teacher geïntroduceerd; een extra geschoolde leerkracht die hulp verleend aan het “opvallende kind” binnen het reguliere onderwijs. Deze werkzaamheden leidden doorgaans niet tot deskundigheidsbevordering van het hele team. Deze ervaringen leidden tot een verschuiving in het denken over de aanpak van de zorg voor kinderen met problemen. Deze werd niet meer gezien als een zaak van een extra geschoolde leerkracht maar van een geheel schoolteam. Steeds meer werd gepleit voor zorgverbreding in het onderwijs: een verbetering van het reguliere onderwijs, die recht doet aan de individuele ontwikkeling van alle kinderen.

Op allerlei manieren is in de loop der jaren invulling gegeven aan zorgverbreding op het niveau van de individuele leerling (remedial teaching), het niveau van de groep (verschillende differentiatievormen), en op het niveau van de school (schoolorganisatie). Het in de jaren zeventig en tachtig in gang gezette zorgverbredingbeleid had echter niet het gewenste resultaat, zeker niet het verminderen van de verwijzing naar het speciaal onderwijs. Het door het GPI, eind jaren tachtig, gestarte project ‘zorgverbreding via interne begeleiding’ (Van Beukering, 1992; Goes en van Beukering, 1993) had tot doel het ontwikkelen en invoeren van een systeem van interne begeleiding, gericht op het voorkomen van en hulp bieden bij onderwijsproblemen. Adequaat onderwijs vereist collegiale samenwerking, een goede afstemming van maatregelen en een voortdurende bijstelling van handelen. Dat vereist iemand die een en ander op schoolniveau coördineert, organiseert en ondersteunt: de interne begeleider. Veronderstelt wordt dat de school door de invoering van de interne begeleider effectiever wordt in het voorkomen en oplossen onderwijsleerproblemen.

In 1990 verscheen de nota ‘weer samen naar school’ (WSNS) waarin diverse ontwikkelingen, gericht op verbetering van de afstemming tussen onderwijs en kind, samenvielen. Het WSNS-beleid richt zich op de verbetering van het regulier onderwijs en het terugdringen van verwijzing naar scholen voor speciaal onderwijs. Scholen stonden voor de taak ‘onderwijs op maat’ te ontwikkelen. Interne begeleiding wordt daarbij als middel gezien. Via interne begeleiding kan collegiaal overleg over onderwijsleerproblemen worden vormgegeven, vanuit de vooronderstelling dat taakgerichte samenwerking niet alleen leidt tot

oplossen, maar juist ook tot preventie van de problemen. Hiermee kreeg interne begeleiding een duidelijk perspectief.

2.2.1 Reflectie

Door dit stuk te lezen heb ik meer inzicht gekregen hoe interne begeleiding is ontstaan. Dat vind ik interessant omdat het een beeld geeft waar de intern begeleider oorspronkelijk voor is aangesteld. Het WSNS-beleid is een belangrijke factor in het geheel. Zij zien de intern begeleider als iemand met een belangrijke taak; namelijk iemand die samenwerkt met collega's om preventief problemen probeert te voorkomen. Als ik kijk naar de praktijk bij ons op school is de intern begeleider vooral iemand die zich bezig houdt met de zorgleerlingen van dit moment. Zij zijn, zoals ik het zie, niet bezig om preventief bezig te zijn. Ik denk dat hier verbetering valt te behalen.

2.3 Interne begeleiding en passend onderwijs

Toen in het onderwijs in 2005 de term Passend Onderwijs werd geïntroduceerd zagen velen dit als een synoniem voor inclusief onderwijs. Al snel bleek dat de wetgeving zo ver niet zou gaan. Passend onderwijs werd geen inclusief onderwijs, maar kenmerkte zich door de zorgplicht. Scholen moeten in 2011 een passend onderwijsaanbod hebben voor ieder kind. Voor zover ze dat aanbod niet op eigen school realiseren, moeten ze samenwerken met anderen om te zorgen dat er wel een dekkend aanbod is. Kenmerken van passend Onderwijs zijn: minder aanbodgericht onderwijs, meer handelingsgericht werken, een eenvoudige structuur voor ondersteuning en indicatie van leerlingen die speciale onderwijszorg behoeven, bijvoorbeeld via één loket en meer thuisnabij onderwijs.

Schoolbesturen kunnen zelf kiezen hoe ze de invulling van Passend Onderwijs vormgeven. Zo kunnen schoolbesturen ervoor kiezen om de huidige situatie zo veel mogelijk te laten bestaan en binnen de huidige vormen met speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs samen te werken. Op die wijze kan een passend aanbod voor elke leerling worden geboden. Scholen kunnen er ook voor kiezen om op de eigen school een aanbod voor iedere leerling mogelijk te maken (inclusief onderwijs).

In het kader van Passend Onderwijs hebben IB-ers een rol bij het beschrijven van het zorgprofiel van de eigen school: welke zorg kunnen we als school bieden, welke kinderen kunnen we opvangen en wat willen we daarin de komende jaren nog ontwikkelen? De IB-er werkt ook aan Passend Onderwijs door het ondersteunen en begeleiden van de leerkracht bij het realiseren van de zorg op de werkvloer. (LBib, 2009, p.14)

2.3.1 Reflectie

Dit stuk vind ik voor mezelf van belang omdat de intern begeleider veel te maken heeft met passend onderwijs. Tijdens het eerste jaar van de opleiding hebben we het er al vaak over gehad. Het belangrijkste wat ik opmaak uit dit stuk is dat de intern begeleider nauw betrokken kan zijn bij het proces naar passend onderwijs. De school heeft de plicht om in 2011 een passend onderwijsaanbod te hebben voor ieder kind. Voordat ik met de opleiding begon wist ik dit niet. Ik vind dat het van belang is dat collega's ook hier meer van op de hoogte moeten worden gesteld. Zo krijgen zij ook beter zicht in welk kader de IB-er op school aanwezig is. En dat we als school ook plichten hebben en ons aan afspraken moeten houden op het gebied van passend onderwijs. Als ik nu naar de situatie binnen onze school

kijk, denk ik dat weinig mensen op de hoogte zijn van de ontwikkelingen van passend onderwijs. Ook hier kan de intern begeleider een rol spelen op onze school.

2.4 De theorie over het takenpakket van de intern begeleider

In deze paragraaf beschrijf ik de kern van de stukken die gaan over het takenpakket van de intern begeleider.

Uit onderzoek (Imants e.a. (1999,2001) blijkt de intern begeleider onderstaande taken uit te voeren:

- Het zorg dragen voor en het coördineren en administreren van de leerlingenzorg en het leerlingvolgsysteem;
- Het ondersteunen en begeleiden van de leraar bij de zorg voor de individuele leerling;
- Het stimuleren van een planmatige aanpak van de leerlingenzorg in de school;
- Het onderhouden van inhoudelijke externe contacten;
- Het organiseren en plannen van randvoorwaarden van de leerlingenzorg;
- Het uitvoeren van directe werkzaamheden voor de individuele leerling;
- Het ontwikkelen en stimuleren van de verandering in de didactiek van het onderwijs.

Men vindt de werkzaamheden van de intern begeleider belangrijk. Veelomvattend maar ook complex. Vandaar dat er diverse pleidooien worden gehouden voor de verbetering van de positie, met name in de voorwaardelijke sfeer. De zorg voor een duidelijke taakomschrijving wordt vele malen genoemd evenals helderheid over de positie binnen het schoolteam. Een duidelijk beleid in de school met betrekking tot de zorg, de afstemming van taken met die van anderen binnen de school en de professionalisering van de leraren en de interne begeleider. Een ieder vindt dat interne begeleiding moet bijdragen aan de kwaliteitsverbetering van het onderwijs in de groep. Het werk van de interne begeleider zou met name een positieve uitwerking moeten hebben op de wijze waarop leraren in de groep omgaan met verschillen van leerlingen.

Interne begeleiders worden veelal geacht hun werk zelf vorm te geven. Het zelfstandig vorm geven aan deze begeleidingstaak blijkt echter zeer moeilijk te zijn. Interne begeleiders zijn vaak teleurgesteld over de effecten van hun werk. Ze zien dat er op de werkvloer soms weinig veranderd. Deze problemen en frustraties die hiermee soms gepaard gaan, leiden er in een aantal gevallen toe dat de intern begeleiders zich steeds minder concentreren op hun primaire begeleidingstaak, en meer op organisatorische en administratieve taken of hun energie staken in externe contacten of een studie. (Tanja van Beukering, Wim Meijer, Ewoud Roede en Jeroen Imants 2009)

Handelingsgericht werken is een belangrijk aspect van effectieve interne begeleiding. De IB-er doet echter veel meer. Zij is ook iemand die leraren stimuleert tot reflecteren en leren in hun eigen praktijksituatie en die effectief betrokken is bij de integrale leerlingenzorg. Het takenpakket van de IB-er is veelal innoverend, coördinerend, begeleidend organisatorisch en

administratief van aard. Zo is zij bijvoorbeeld betrokken bij de keuze en invoering van nieuwe methoden, het bewaken van leerlijnen, de coördinatie van het leerlingvolgsysteem, het vormgeven van effectieve leerling-besprekingen, het doelmatig gebruiken van de orthotheek en het bijhouden van gegevens van leerlingen. De IB-er kan ook teamtrainingen verzorgen, intervisie organiseren, leraren coachen, een bijdrage leveren aan kennisontwikkeling via bovenschoolse netwerken of kwaliteitscirkels en contacten onderhouden met instellingen van jeugdzorg. (Noëlle Pameijer en Tanja van Beukering 2007, p.10)

Er zijn geen twee scholen te vinden waar de interne begeleiding op een zelfde manier functioneert. De invulling van de taak wordt door veel factoren binnen en buiten de school bepaald. De interne begeleider speelt hierin een grote rol. Maar ook het team, de directeur, het bovenschools management, de beschikbare IB-formatie, het samenwerkingsverband en de populatie leerlingen bepalen de invulling van de taak. (Koos Bokhorst 2002, p.24)

Het is een misvatting te veronderstellen dat met het invoeren van interne begeleiding de zorg, tijd en aandacht voor de zorgverbreding vanuit de klas wordt overgeheveld naar de intern begeleider. Een remedial teacher neemt daadwerkelijk een stukje zorg over; een intern begeleider doet dat nadrukkelijk niet maar werkt vooral faciliterend naar individuele leerkrachten en naar het team als geheel in de ruimste zin van het woord. Het sterke van een intern begeleider is dat de kwaliteit van de zorgverbreding in de groepen kwalitatief verbetert. Het blijft dus een kwestie van teamwork. (Niek van der Zanden 2003, p.20)

2.4.1 Reflectie

Uit de bovenstaande informatie zie ik vooral dat het belangrijk is dat er een duidelijke taakomschrijving voor de IB-er zeer wenselijk is. Op onze school is nu een nieuwe taakomschrijving gemaakt. (zie bijlage 2). Ook lees ik terug dat de helderheid over de positie binnen het schoolteam van groot belang is. Daar ben ik het zeer mee eens. Op onze school is er naar mijn idee geen helder beeld van wat men van de IB-er mag verwachten. Daardoor kan er, naar mijn mening, makkelijk “ruis op de lijn” ontstaan door verschillende verwachtingen. Ik heb het idee dat bij ons op school collega's eigenlijk willen dat “de zorg” uit de klas wordt gehaald. Mensen waren het altijd “goed gewend” omdat er voldoende RT-tijd gefaciliteerd was. Dit is nu anders. Er is minder tijd voor RT en meer tijd voor IB. Ik heb het idee dat mensen ontevreden zijn over het feit dat er te weinig ‘handen in de klas’ zijn. Zoals ik het tot nu toe in de wandelgangen heb begrepen willen ze liever een RT-er dan een IB-er. Het is interessant om erachter te komen wat mensen werkelijk denken. Dat ga ik onderzoeken en vastleggen in hoofdstuk 4. Dit heeft natuurlijk ook veel te maken met het hebben van een duidelijk beleid in de school met betrekking tot de zorg.

In de literatuur komt ook vaak terug dat het als lastig wordt ervaren dat IB-ers veelal hun taak zelfstandig vorm moeten geven. Ik heb ditzelfde ervaren toen ik begon als IB-er. Ik zie nu in dat meer IB-ers ditzelfde probleem ervaren. Ik vind het jammer dat er zoveel onduidelijkheid is over het werk van een IB-er. Ik denk dat ik door meer duidelijkheid gericht aan het werk zou kunnen gaan en er meer begrip zou zijn voor de positie van de IB-er waardoor deze beter ingezet zou kunnen worden in de organisatie. Nu heeft deze onduidelijkheid vaak tot gevolg dat de IB-ers zich meer richten op organisatorische en administratieve taken dan in de begeleidingstaak. In eigenlijk alle artikelen lees ik terug dat het werk van de interne begeleider met name een positieve uitwerking zou moeten hebben op de wijze waarop

leraren in de groep omgaan met verschillen van leerlingen. In de literatuur wordt dit, naar mijn mening, als belangrijkste taak van de intern begeleider omschreven. Dit heeft mijn mening over het werk van de IB-er veranderd. Aanvankelijk dacht ik dat het werk van een IB-er vooral op gericht was om specifieke problemen met zorgleerlingen mee te helpen oplossen. Nu ik meer heb gelezen zie ik in dat ik als IB-er dan meer oplossend bezig zou zijn. Het is uiteraard veel logischer om problemen te voorkomen dan te genezen. Dat voorkomen kan in dit kader door leerkrachten te helpen om passend onderwijs binnen de groep te optimaliseren. Door het lezen van de literatuur wordt ik gesterkt in de gedachte dat ik mijn onderwerp goed heb gekozen; ik ben er blij mee dat ik nu zelf tijd heb om me in deze taak te verdiepen.

2.5 5 niveaus van interne begeleiding

Luc F. Greven onderscheidt 5 niveaus van interne begeleiding:

- 0- De IB-er als RT+: De IB-er is in dit systeem iemand die de RT verzorgt en ook enkele taken als IB-er, voornamelijk als zorggezicht in WSNS-netwerken, deze IB-er werkt zelf nog met kinderen en heeft relatief weinig tijd voor IB-werk;
- 1- De IB-er als Instrumentalist: De IB-er draagt zorg voor het instrumentarium rond de zorg in school, bv: de orthotheek bijhouden, de formulierenstroom reguleren, de toetskalender bewaken, de administratie rond handelingsplannen, de correspondentie binnen WSNS, etc.;
- 2- De IB-er als Collegiale Consulent (CoCo): De IB-er wordt door collega's geraadpleegd bij allerlei problemen die zij ervaren rond het werken met zorgleerlingen, de IB-er is vooral gesprekspartner en ondersteuner van het werk in de klassen;
- 3- De IB-er als Coach: De IB-er heeft in deze fase een veel actievere rol naar de leerkracht toe. Het bereiken van de organisatiedoelen wordt gekoppeld aan de ontwikkeling van de benodigde competenties van de collega's. De IB-er coacht de individuele leerkrachten, maar ook het team als zodanig, klassenbezoek, feedbackgesprekken, video-ondersteuning, begeleiden van intervisie, etc. zijn werkzaamheden van de coach;
- 4- De IB-er als Kenniscoördinator: Een taak die erop neerkomt dat de IB-er voor een groot deel het onderwijskundige leiderschap van de school op zich heeft genomen. De taak bestaat er vooral uit om de kenniscompetenties van de school (absorptievermogen, diffusievermogen, generatievermogen en exploitatievermogen) in te zetten om het niveau van de zorg en het leerkrachthandelen verder uit te bouwen. De IB-er is in deze fase actief gericht op na- en bijscholing op schoolniveau, het aansturen van het team, en het gestalte geven aan de onderwijsvisie van de schoolorganisatie. Begeleiden van keuzes voor nieuwe methodes, didactische aanpak en pedagogische lijn horen hierbij.

Wij hebben 5 verschijningsvormen van intern begeleiding, 3 actuele en 2 potentiële, nogal eenduidig beschreven. Voor de actuele vormen komt dat niet overeen met de feitelijke situatie in de scholen. In de praktijk van een school zal de intern begeleiding elementen van meerdere fasen bevatten. Ook de potentiële fasen zullen zich niet zo eenduidig voor gaan doen als geschetst is. Dat is ook niet wenselijk. Een nieuwe fase omvat bij voorkeur waardevolle elementen van eerdere fasen. (Greven, L. 2008)

2.5.1 Reflectie

Deze onderverdeling ben ik in veel literatuur tegengekomen. Als ik kijk naar onze schoolorganisatie dan vind ik dat de IB-er op onze school vooral bezig is op niveau 1 en 2; respectievelijk de IB-er als Instrumentalisten en de IB-er als Collegiale Consulente (CoCo). We zouden als school zijnde dus de stap nog kunnen maken naar niveau 3 en 4; respectievelijk de IB-er als Coach en de IB-er als Kenniscoördinator. De vraag is echter: Willen we dit? Ik ben benieuwd naar de mening van mijn collega's en managementteam. Dit ga ik onderzoeken en vastleggen in hoofdstuk 4.

2.6 De noodzaak van een uitgewerkte visie

Voor de implementatie van bovengenoemde fases van interne begeleiding geldt, zeker voor de fasen 4 en 5 die een wezenlijke verschuiving in het concept interne begeleiding omvatten, dat de school aan enige voorwaarden moet voldoen om interne begeleiding in die vorm een kans van slagen te geven. We noemen 2 beslissende voorwaarden:

Het absolute commitment van het management van de school. Het is van cruciaal belang dat de schoolleiding ervan overtuigd is dat, bijvoorbeeld "interne begeleiding als coaching" bijdraagt aan de ontwikkeling van de school en de teamleden en aansluit op de nieuwe maatschappelijke eisen die aan de school gesteld worden (Bolhuis).

Een heldere en gedeelde visie, een samenhangend beeld van wat de school in de toekomst wil realiseren. (Greven, L. 2008)

Ook in veel andere bijdragen wordt gesteld dat interne begeleiding alleen goed kan functioneren als er sprake is van een heldere onderwijsvisie. Een visie dient als inspiratiebron en biedt een inhoudelijk kader voor het ontwikkelen van een pedagogisch-didactische lijn in de school. Met de visie wordt de werkwijze van de school verantwoord en worden de grenzen van de school bepaald; waar zijn we goed in, waarin nog niet en wat willen we op lange en korte termijn realiseren? Zo'n gezamenlijke visie ontbreekt op veel scholen. Maar met een gedeelde onderwijsvisie zijn we er nog niet. De visie moet geëxpliciteerd worden in termen van concrete opbrengstverwachtingen en werkwijzen. Daarbij gaat het om het kunnen formuleren van een perspectief: past het leraargedrag bij de door ons gekozen visie? Dit is een bij uitstek innovatieve taak. De innovatieve taak wordt in een aantal gevallen impliciet of expliciet gedelegeerd aan de intern begeleider, inclusief het onderwijskundig management van de inhoudelijke ontwikkelingen. De intern begeleider krijgt zo ongemerkt een zeer pittige taak; leiding geven aan het ontwikkelen van een visie en het concretiseren van die visie. Feitelijk voert een intern begeleider dikwijls in zijn eentje het gevecht om bepaald gedrag van de leraar uit de sfeer van de vrijblijvendheid te halen.

Er zullen altijd leraren zijn die bepaalde kennis en/of vaardigheden missen om de vertaalslag te maken naar hun handelen, en die steun nodig hebben bij de pedagogisch-didactische concretisering van de door de school gekozen visie. Hier ligt bij uitstek een taak voor de interne begeleider: de leraar inspireren en stimuleren in dat proces. (Tanja van Beukering, Wim Meijer, Ewoud Roede en Jeroen Imants 2009)

Een voorwaarde voor een goed functioneren van de intern begeleider in de organisatie is de nadrukkelijke en expliciete steun die zij ontvangt van de directie. De directie moet formatietijd

vrijmaken voor de intern begeleider en er dient overeenstemming te zijn over de inhoud en de taak van de intern begeleider. Daarover vindt op geregelde tijden evaluatieoverleg plaats. Het zal duidelijk zijn dat een heldere visie van de school, in het bijzonder van de directie, een onmisbaar fundament is. Gedragen door een visie op opvoeding en onderwijs doen leerkrachten hun werk en daarin past het werk van de intern begeleider. (Bokhorst, K.,2002).

2.6.1 Reflectie

Ik denk dat een goed uitgewerkte visie veel helderheid kan bieden. De IB-taak kan op veel verschillende manieren worden vormgegeven. Ik denk dat er veel op een school gebeurt wat allemaal onder het kopje “zorg” valt. Dat betekent, naar mijn mening dat er ook veel zaken op het bordje van de intern begeleider komen te liggen. Ik denk dat het dan van groot belang is om keuzes te maken. Die keuzes kun je, naar mijn mening makkelijker maken als je weet waar je als school voor staat, welke zorg je kunt en wilt bieden. Een duidelijke visie kan dan veel helderheid geven. Ik wil bekijken of onze visie op zorg duidelijk is.

3 Onderzoeksmethodologie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijf ik hoe mijn onderzoek is opgebouwd, welke onderzoeksvorm ik gebruik, wat mijn keuze is voor data-verzamelingsinstrumenten en hoe ik deze data ga verzamelen. Daarnaast beschrijf ik wie ik wil betrekken in mijn onderzoek, hoe ik mijn resultaten ga analyseren en geef ik een verantwoording van triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid. Ook geef ik aan met welke ethische aspecten ik rekening heb gehouden.

3.2 Onderzoeksvorm

Ik heb op onze school de taak IB-er van de onderbouw. Door ziekte heb ik deze taak maar een paar weken gedaan en ben ik erg onzeker geworden. Voor mijn gevoel weet ik te weinig over het werk van een IB-er op onze school. Ik zal mijn onderzoek daarom richten op het krijgen van een goed beeld van wat de taak/functie van de IB-er in de onderbouw op onze school in kan houden zodat leerkrachten, managementteam, maar ook de IB-ers tevreden zijn. Dat resulteert in de volgende onderzoeksvraag en deelvragen:

Onderzoeksvraag: Interne begeleiding in de onderbouw, hoe werkt dat bij ons op school?

Deelvragen:

Hoe ziet IB in de onderbouw er bij ons op school uit?

Ik heb gekozen om gebruik te maken van een survey-onderzoek. Het survey-onderzoek is gericht op de vraag hoe mensen ergens over denken, wat ze ergens van vinden, hoe ze handelen, wanneer ze dat doen (Harinck, 2006). In het kort verloopt het als volgt: Ik wil weten hoe de leerkrachten van de onderbouw, het managementteam en de IB-ers over de interne begeleiding in de onderbouw denken. Ik heb daartoe een vragenlijst ontwikkeld (zie bijlage 1: survey-onderzoek). Voor deze deelvraag verwerk ik de antwoorden op de vragen 1 en 2 van het survey-onderzoek en zal ik nagaan of antwoorden verschillen voor leerkrachten, managementteam en IB-ers,. Tevens maak ik hier gebruik van de uitslag van de IB-scan. (uitleg hiervan volgt in hoofdstuk 4)

IB, wat houdt dat in?

Dit is de literatuurstudie. Ik wil erachter komen wat er in de literatuur staat geschreven over de invulling van de IB-taak.

Hoe kan IB er bij ons op school uitzien zodat IB-ers, directie en collega's tevreden zijn?

Ik beschrijf hier de punten die de leerkrachten, het managementteam en de IB-ers genoemd hebben in het survey- onderzoek bij vraag 3, 4, 5, 6 en 7. Om de uitkomsten visueel duidelijk te maken gebruik ik staafdiagrammen en een taartpuntiagram. Zo heb ik het vanuit drie punten bekeken (triangulatie). Dat vind ik zinvol omdat Ik het gevoel heb dat je als IB-er een spil bent in het web: een web van verwachtingen. Zo is het in de praktijk en zo wil ik het ook

terug laten komen in mijn onderzoeksverslag. Ik denk dat ik zelf verwachtingen heb/een beeld van wat mijn “hoofddoel” is, maar dat leerkrachten er vanuit hun perspectief ook een idee over hebben waarvoor ze de IB-er het beste in kunnen zetten. En dan heb je nog het managementteam dat weet op welke vlak van bovenaf een aantal zaken wordt verlangd. Ik denk dat ik dan een mooi beeld heb geschetst.

3.3 Verzamelen van data en keuze voor data-verzamelingsinstrumenten

Mijn keuze is gevallen op het bevragen van mijn collega's in de onderbouw. Bevragen is geschikt om te checken of collega's feitelijk weten wat de IB-taak inhoudt, maar ook voor meningen en ervaringen. Ik vind het alle twee van belang voor mijn onderzoek. Als tweede reden vind ik het belangrijk om zelf het contact te hebben met mijn collega's. Op dit moment ben ik nog ziek thuis en ik wil graag de banden met school weer aanhalen. Bovendien vind ik het belangrijk dat mensen niet door elkaar worden beïnvloed bij het beantwoorden van de vragen. Daarom zal ik de vragenlijsten per persoon afnemen. Uit efficiëntieoverwegingen heb ik gekozen voor een gestructureerde vragenlijst. Om de collega's niet te veel af te schrikken heb ik ervoor gekozen maximaal 7 vragen te stellen. Ik maak gebruik van een semigestructureerde vragenlijst. Deze bevat breed gestelde vragen met een open karakter. Ik vind het namelijk belangrijk dat collega's hun mening kunnen uiten in hun eigen bewoordingen. In de vergadering van 13-04-2010 leg ik uit wat de bedoeling is en vraag ik de mensen mee te werken aan mijn onderzoek. Ik heb een afsprakenschema opgesteld en vraag in de vergadering of mensen een tijd willen opgeven waarop ik individueel bij de mensen langs kan gaan om de vragenlijst te bespreken. Ik heb door middel van een proefgesprek ondervonden dat het bespreken van de vragenlijst per collega ongeveer 10 minuten zal duren.

3.4 Betrokkenen

Ik ga de vragen stellen aan:

- De helft van alle leerkrachten in de onderbouw (9)
- Het managementteam: directeur, adjunct-directeur, bouwcoördinator onderbouw, bouwcoördinator bovenbouw, IB-er onderbouw, IB-er bovenbouw en de vervanger van de IB-onderbouw (Totaal 7 personen)

3.5 Analyseren resultaten

Ik wil de verzamelde gegevens ordelijk en gestructureerd in mijn onderzoeksverslag plaatsen en maak daarom gebruik van schema's, grafieken en eenvoudige statistische analyses. Zij geven een antwoord op de onderzoeksvragen. In mijn survey-onderzoek maak ik gebruik van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens. De kwantitatieve gegevens zijn de antwoorden op meetbare vragen (vragen 1,4 en 6). In een frequentieverdeling geef ik aan hoe de respondenten verdeeld zijn over de antwoordmogelijkheden van deze vragen. Dat geef ik grafisch weer door gebruik te maken van staafdiagrammen en taartpuntfiguren. Om een beeld te geven hoe de verschillende groepen ondervraagden (leerkrachten, managementteam, IB-ers,) denkt over eenzelfde vraag maak ik van elke groep afzonderlijk een taartpuntfiguur.

Bij de kwalitatieve gegevens gaat het om de ongestructureerde gegevens: de antwoorden die mensen hebben gegeven op de open vragen in het survey-onderzoek. Deze zijn minder makkelijk te verwerken. Ik maak gebruik van het model “de geordende schoenendoos”. De antwoorden op de open vragen (2, 3, 5, 7) rubriceer ik op thema. Verder turf ik zo goed mogelijk hoeveel fragmenten er in de verschillende rubrieken vallen. Ik besef dat hierin een “subjectief element” zit omdat ik de gegevens interpreteer. Maar ik maak het volgbaar omdat de lezer het proces zelf kan beoordelen.

3.6 Verantwoording van de triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid en validiteit: In de vragenlijst staan alleen vragen die de lading van mijn onderzoeksvraag dekken. Alle vragen hebben dus nut. In mijn onderzoek gaat het over de meningen van mensen. Ik gekozen voor de semigestructureerde vragenlijst met veel vragen met een open karakter zodat deze mensen ook daadwerkelijk hun mening kunnen geven. Dat is betrouwbaar. Ik maak ook gebruik van beoordelingsschalen. Ik heb daarbij helder aangegeven hoe men daarmee om moet gaan. Ook heb ik het instrument en het taalgebruik zo simpel en neutraal mogelijk gehouden. Ik heb gekozen voor het bevragen van een grote groep mensen: 16 personen zodat het een goed beeld geeft van wat deze groep mensen over de IB op onze school weet. Deze groep mensen is representatief voor de populatie. Veder heb ik gebruik gemaakt van mijn “critical friends”, die kritisch mee hebben gekeken naar het ontwikkelde instrument. Ook ondervang ik de eventuele zwakte in het instrument door meer dan één instrument in te zetten op één onderzoeksvraag: Triangulatie. Door gebruik te maken van het ondervragen van zowel leerkrachten, directie als IB-ers bekijk ik vanuit verschillende invalshoeken de interne begeleiding op onze school. Daarnaast ben ik van plan de IB-scan in te zetten.

3.7 Ethische aspecten

Ik heb rekening gehouden met de vijf principes voor ethische reflectie op het praktijkonderzoek zoals beschreven door R. Boerman in zijn stuk: Ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek.

Vertrouwen, bedrog en zelfbedrog

Ik heb een grondhouding waarbij er op gerekend kan worden dat beschreven resultaten in het praktijkonderzoek zijn gebaseerd op transparante en navolgbare gegevens. Ik heb gebruik gemaakt van een duidelijke bronvermelding zoals aangegeven in de APA-regels. De inspanningen van collega's gevraagd dienen een goede zaak en zijn gericht op verbeteringen in de beroepspraktijk.

Zorgvuldigheid en nalatigheid

Ik heb een grondhouding van zorgvuldigheid bij de opzet en uitvoering van mijn onderzoek. Ik heb mijn vraagstellingen weloverwogen opgesteld en met zorg beantwoord, gegevens nauwgezet verzameld en bewerkt en rekening gehouden met een precieze en systematische verslaglegging. Ik heb met een open blik en voldoende nieuwsgierigheid mijn vraagstellingen behandeld. Ik ben zorgvuldig omgegaan met de informatie die collega's mij hebben verstrekt.

Volledigheid en selectiviteit

In mijn grondhouding heb ik rekening gehouden met de eis van volledigheid. Selectie en beperking hebben een belangrijke rol gespeeld in de realisatie van het onderzoeksverslag, maar dit heeft niet geleid tot het achterhouden van gegevens die mij niet uitkwamen bij de beantwoording van de onderzoeksvraag. Dat betekent dat alle uitkomsten en resultaten van het onderzoek een rol spelen in het onderzoeksverslag. Noodzakelijke selectiviteit heb ik niet gebruikt om de zaken anders voor te stellen dan ze zijn. Alle antwoorden uit het survey-onderzoek zijn bij mij op te vragen.

Concurrentie en collegialiteit

Ik heb samengewerkt met begeleiders, medestudenten en collega's. We hebben ons collegiaal opgesteld; ingezet voor anderen, elkaar behoedt voor blunders en indien nodig bemoediging geschonken. Wij hebben weet van de wederzijdse afhankelijkheid die er in de groep bestaat. Er is sprake van een zekere loyaliteit om elkaar te helpen de ambities te realiseren en wij hebben daarbij respect voor ieders eigenheid.

Publiceren, auteurschap en geheimhouding

Ik heb er rekening mee gehouden dat praktijkonderzoek en onderzoeksverslag tot een publicatie kunnen leiden. Daarom stel ik mijn onderzoeksverslag beschikbaar. Ik heb daarbij de privacy van de deelnemers gewaarborgd door geen namen te noemen en de naam van mijn school weg te laten.

Onderzoek in opdracht

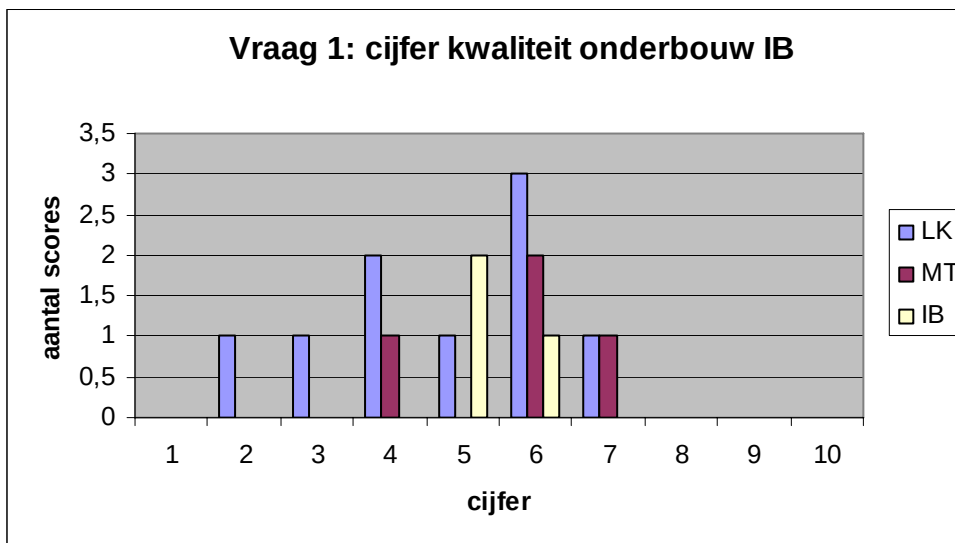
Ik heb de vraagstelling van mijn praktijkonderzoek bepaald en ik blijf eigenaar van mijn onderzoek. Ik heb daarbij rekening gehouden met de opleidingseisen van Fontys OSO en met de genoemde zelfsturing bij de keuze van de onderzoeksvraag.

4 Data presentatie, resultaten en data-analyses

In dit hoofdstuk presenteer ik mijn data en de resultaten van mijn onderzoek. Ik beschrijf de analyses van mijn bevindingen en resultaten.

4.1 Vraag 1

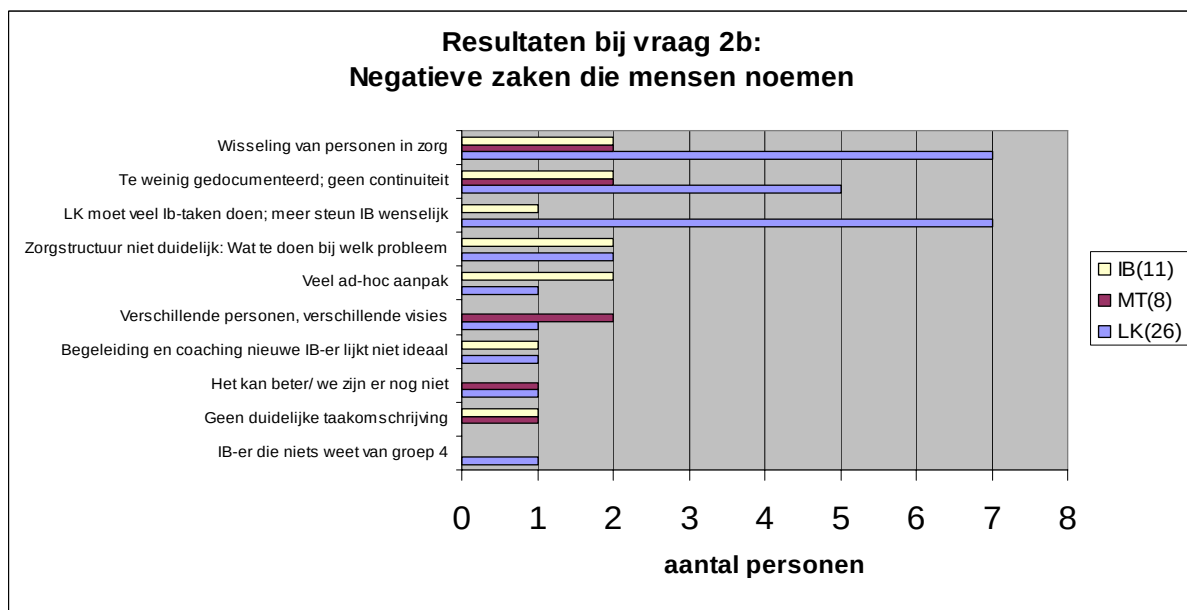
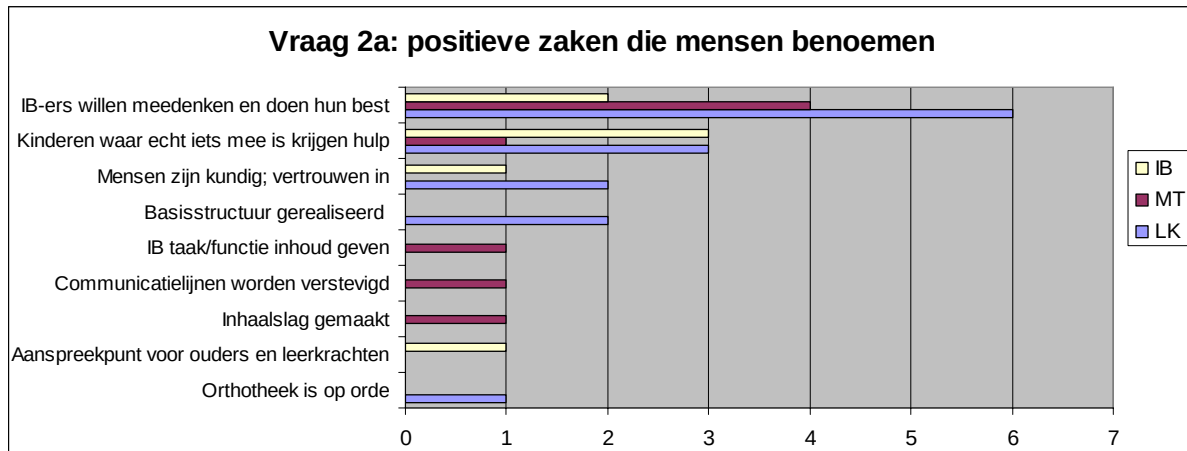
Als je een cijfer moet geven aan de IB in de onderbouw op onze school, wat zou je dan geven als 10 aangeeft dat er een perfecte interne begeleiding is en er bij het cijfer 0 geen IB is?

Deze tabel geeft aan welk cijfer zowel leerkrachten (LK), Managementteam (MT) en de Intern Begeleiders (IB) aan de interne begeleiding in de onderbouw geven. Zij geven respectievelijk gemiddeld een 4,8 (LK), 5,8 (MT) en een 5,3 (IB). Gemiddeld wordt er een 5,3 gegeven. Opvallend is dat de cijfers nogal uiteenlopend zijn; van een 2 tot een 7.

4.2 Vraag 2

Waarom geef je een...(getal noemen wat de geënquêteerde noemt bij vraag 1)? Hoe is het de school gelukt om op een... te zitten?

De meeste waardering krijgt het punt over het willen meedenken en hun best doen van de IB-ers. Bijna de helft van de mensen heeft ook als positief punt genoemd dat kinderen waar echt iets mee is hulp krijgen. Meerdere keren is genoemd dat mensen kundig zijn en dat ze daar vertrouwen in hebben.

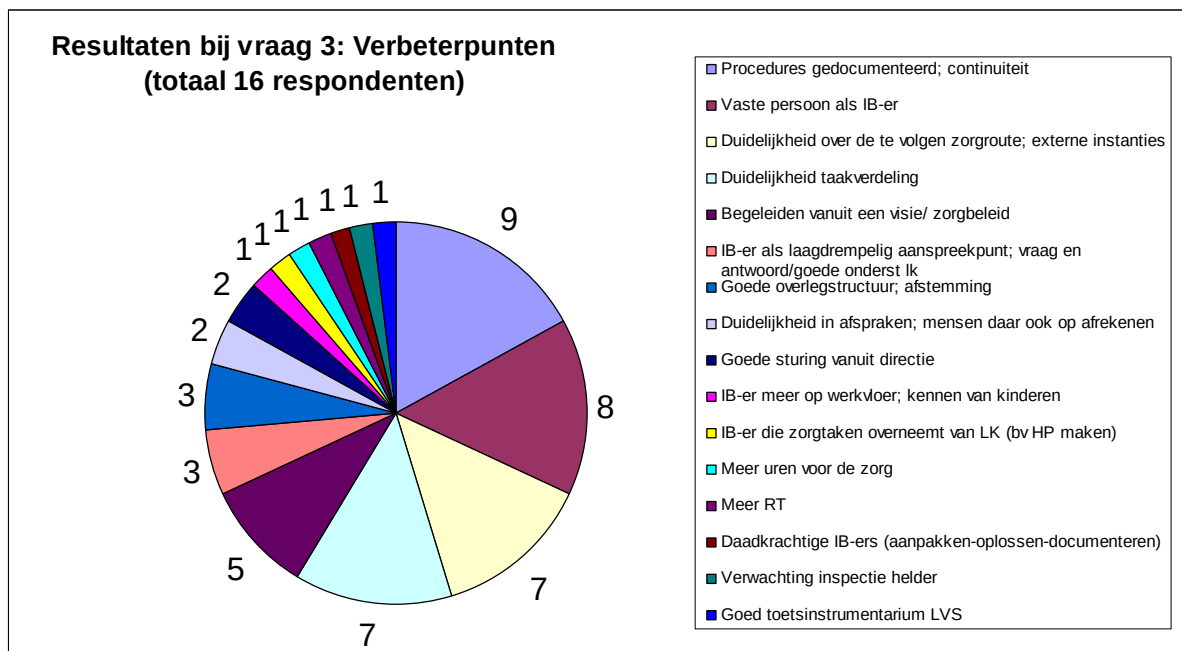
Het minste waardering krijgt het feit dat er zoveel wisseling geweest is in de zorg. Als tweede punt wordt genoemd dat er te weinig gedocumenteerd wordt waardoor er geen continuïteit is. Zowel LK, MT als IB geven dit als een grote belemmering aan.

Wat mij opvalt, is dat de drie meest belangrijke punten die daarna worden genoemd alleen zijn aangegeven door LK en IB en niet door het MT. Zij geven aan dat de LK veel zelf op

moet lossen waarbij de zorgstructuur en de te volgen route voor die zorgleerling niet duidelijk is. Er is wordt veel gesproken over een ad hoc aanpak. Door MT en LK wordt meerdere keren aangegeven dat er door verschillende personen verschillende visies zijn. Door verschillende personen wordt er genoemd dat de begeleiding en coaching van de nieuwe IB-ers niet ideaal lijkt; dat de IB nog beter kan en dat we er nog niet zijn en dat er geen duidelijke taakomschrijving is.

4.3 Vraag 3

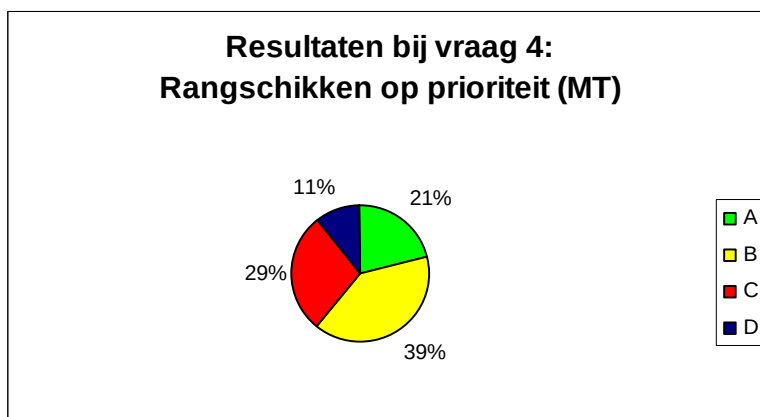
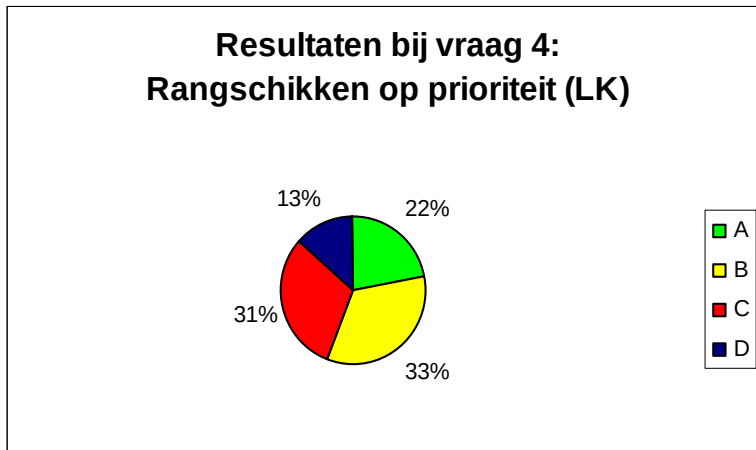
Hoe zou de school aan een hoger cijfer komen van jou? Wat is er dan gebeurd? Wat meer? En..? Wat is ervoor nodig om een hoger cijfer te geven?

In de taartdiagram wordt duidelijk dat het grootste verbeterpunt kan zijn om de procedures te documenteren. Ook geven veel mensen aan dat ze graag een vaste persoon als IB-er willen hebben. Er komt duidelijk naar voren dat men inzicht wil hebben over de te volgen zorgroute en over op welke manier en wanneer je externe instanties in kunt schakelen. Collega's geven aan het belangrijk te vinden dat er duidelijkheid is in de taakverdeling. Wat kun je van een IB-er verwachten en wat moet men zelf oplossen? Een verbeterpunt wat meerdere malen genoemd wordt is het begeleiden vanuit een visie. Een aantal keer wordt genoemd de IB-er als laagdrempelig aanspreekpunt, een goede overlegstructuur en afstemming, duidelijkheid in afspraken en een goede sturing vanuit de directie.

4.4 Vraag 4

Als je naar de 4 hoofdgebieden van het functieprofiel van de intern begeleider op onze school kijkt (zie bijlage), kun je dan een rangschikking maken op prioriteit? Zet het punt wat je het belangrijkste vindt op nummer één en het minst belangrijke punt op 4.

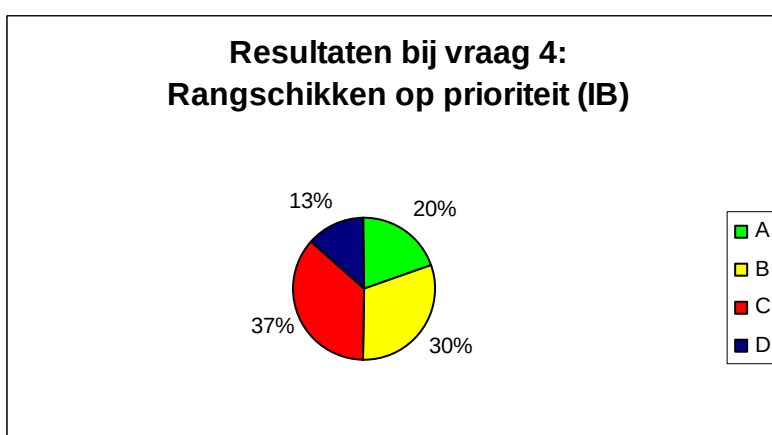

A. Bijdrage beleidsvoorbereiding
bovenschoolse zorgbeleid.

B. Coördinatie en uitvoering
zorgbeleid in de school

C. Begeleiding leraren

D. Professionalisering

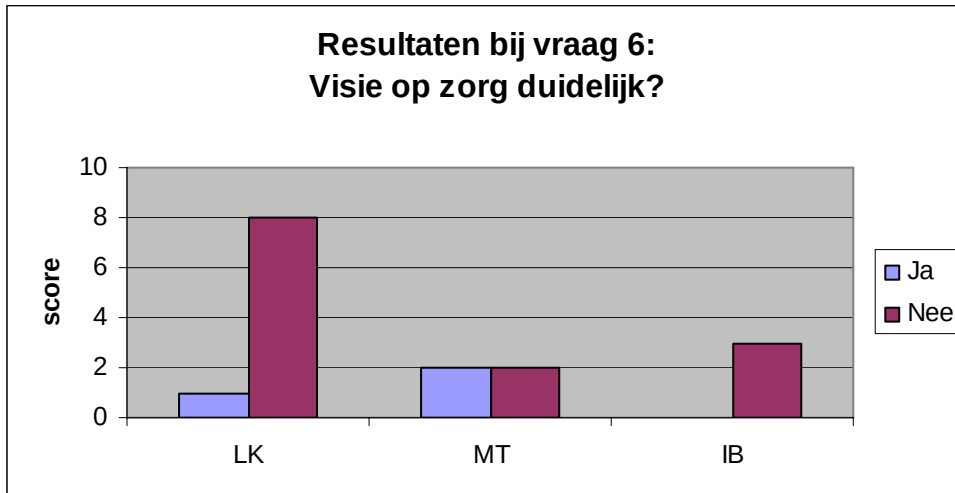

Opvallend is dat door zowel LK, MT als IB wordt aangegeven dat coördinatie en uitvoering zorgbeleid in de school en de begeleiding van leerkrachten als belangrijkste taken binnen het takenpakket van de IB-er worden aangegeven. De IB legt het accent meer op de begeleiding

van leerkrachten en het MT en LK leggen het accent meer op de coördinatie en uitvoering van het zorgbeleid. De professionalisering heeft bij alle partijen de minste prioriteit.

4.5 Vraag 6

Vind je dat er een duidelijke visie op zorg is op onze school? Zo ja, welke?

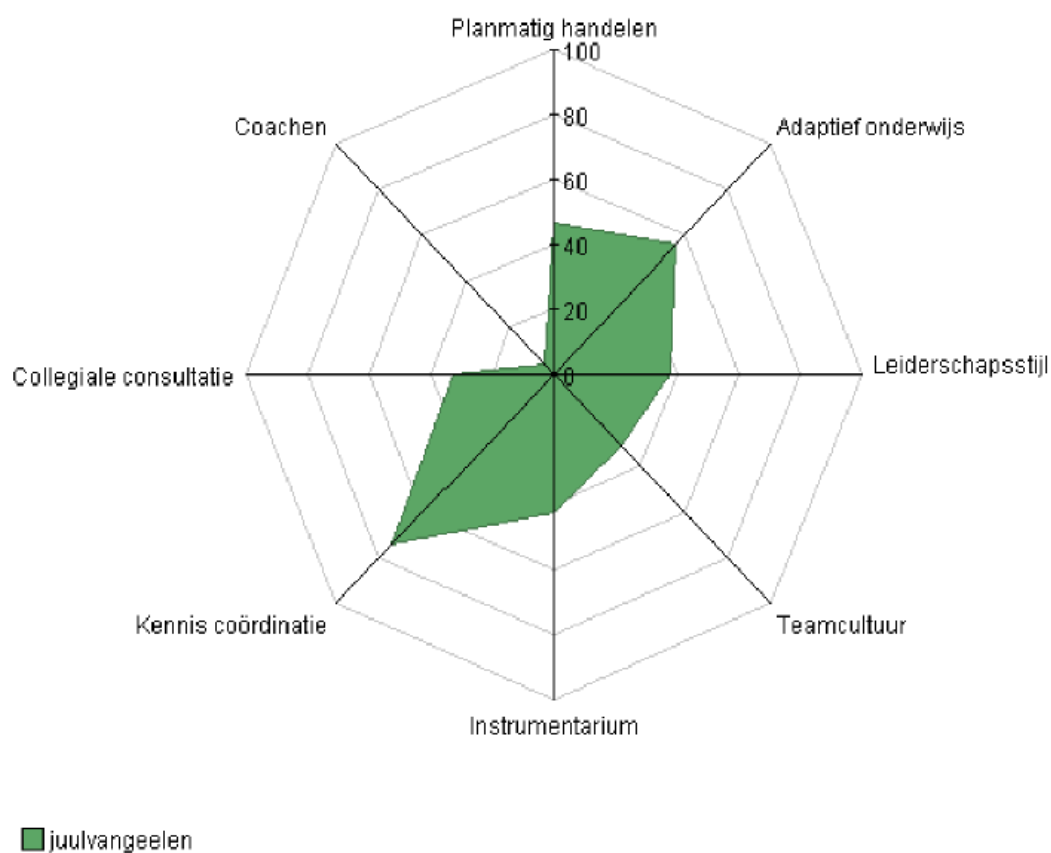
Het is duidelijk dat de meerderheid van de ondervraagden de visie op zorg binnen onze school niet duidelijk vindt. Het MT is nog het meest positief; de helft vindt de visie op zorg wel duidelijk. Opvallend is dat juist de mensen die het meeste met de zorg te maken, de IB-ers vinden dat de visie op zorg niet duidelijk is.

4.6 IB-scan

De IB-scan is een instrumentarium ontwikkeld door het seminarium voor Orthopedagogiek aan de Hogeschool Utrecht. Zij schrijven hierover: "Door het invullen van de IB-scan krijg je inzicht in het ontwikkelingsniveau van je schoolorganisatie en uw IB-systeem. Voor directie en de intern begeleider zelf kan het ingevulde instrument een belangrijke en prettige stimulans zijn om verder na te denken over de ontwikkeling van de school en het IB-systeem daar in."

De IB-scan toont stellingen over het werk van de intern begeleider en situatieschetsen van het dagelijks schoolleven. Als de scan is ingevuld, analyseert het programma de antwoorden en brengt het resultaat als een spindigram in beeld. Zie hierna voor de resultaten van mijn ingevulde IB-scan.

Resultaten van de IBScan

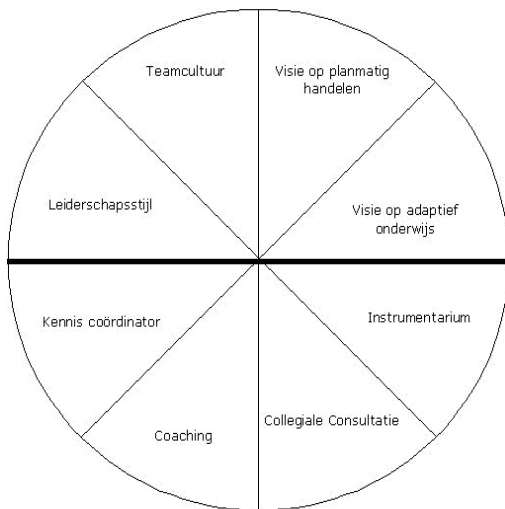

HanengCharts 3.1 Demo - Order Today: [Click Here!](#)

4.6.1 Interpretatie van de uitkomsten

De resultaten van de IB-scan worden gegeven in de vorm van een spindialdiagram. De 'poten' van dit diagram representeren de acht segmenten van het 'Model Interne Begeleiding'. In dit model worden de elementen van het adaptief vermogen in de schoolorganisatie (de bovenste helft van de cirkel) en het niveau waarop de intern begeleider kan opereren (de onderste helft) in hun onderlinge verbondenheid zichtbaar gemaakt.

Adaptief vermogen

Reikwijdte van het IB systeem

De uitkomsten van de scan geven enerzijds aan waar de sterke en zwakke kanten van de school en het IB systeem liggen. Anderzijds tonen ze aan wat ontwikkelopgaven voor de IB-er zijn en waar kansen liggen voor het in evenwicht brengen van de acht deelgebieden

De mate waarin de segmenten van de cirkel zijn gevuld (met het middelpunt van de cirkel als nulpunt) geeft aan hoe het adaptief vermogen, respectievelijk de reikwijdte van het IB systeem van een school is ontwikkeld. In het spindigram wordt deze 'vulling' weergegeven door de hoogte van de scores op de 'poten' van het diagram. Het model is gebaseerd op de notie, dat de IB-er optimaal kan werken bij een evenwichtige ontwikkeling van alle acht segmenten. Ik zie dat de acht segmenten op een redelijk evenwichtige manier zijn ontwikkeld met uitzondering van kenniscoördinatie en coaching. Kenniscoördinatie heeft een relatief hoge score terwijl de rest relatief laag scoort met als dieptepunt het gebied van coaching.

5 Antwoorden op mijn onderzoeksvragen en conclusies

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk formuleer ik de antwoorden op mijn onderzoeksvraag “Interne begeleiding in de onderbouw, hoe werkt dat bij ons op school?” door middels van antwoorden op de deelvragen en geef ik aan hoe zij zijn gerelateerd aan de literatuur. Ik trek conclusies en valideer deze conclusies.

5.2 Antwoorden op deelvraag 1

Hoe ziet IB in de onderbouw er bij ons op school uit?

Om een beeld te krijgen over hoe mensen in de onderbouw over de interne begeleiding dachten heb ik ze gevraagd daarvoor een punt te geven. Zij gaven respectievelijk een 4,8 (LK), 5,8 (MT) en een 5,3 (IB). Gemiddeld wordt er een 5,3 gegeven. In dit cijfer ligt het gevoel van de mensen over de interne begeleiding in de onderbouw. Ik vind het belangrijk om dit aan te geven want je kunt zo een beeld vormen van hoe mensen op dit moment over de interne begeleiding op onze school in de onderbouw denken. Later in dit onderzoek komen ook de verbeterpunten aan bod. Indien je hier als school iets mee doet zou je deze vraag na een tijdje nog een keer kunnen stellen aan dezelfde mensen om zo een beeld te krijgen van de ontwikkeling.

Mensen hebben allemaal hun eigen redenen om dit cijfer te geven. Deze zijn natuurlijk nog meer van belang. Vanuit een open vraagstelling heb ik gevraagd naar de reden van het geven van ieders cijfer aan de IB.

Het minste waardering krijgt het feit dat er zoveel wisseling geweest is in de zorg. Daar valt feitelijk gezien niets aan te doen als het gaat om externe factoren. Als het gaat om interne factoren zou het de moeite waard zijn om uit te zoeken waarom er zoveel wisseling is geweest. De continuïteit in mensen is dus niet goed gewaarborgd maar dat hoeft, naar mijn mening, in de organisatie geen noemenswaardige nadelige effecten te hebben mits de continuïteit aan de zorg die tot dan toe geleverd werd doorgang zal vinden. Dat dit niet zo wordt ervaren blijkt uit het tweede belangrijke punt: Er wordt te weinig gedocumenteerd waardoor er geen continuïteit is. Zowel LK, MT als IB geven dit als een grote belemmering aan. Daar valt mijn inziens een grote winst te halen. Het lijkt zo simpel: gewoon documenteren. Vraag is vervolgens waarom dit niet eerder is gedaan? Ik heb zelf ervaren dat het moeilijk is om hier tijd voor vrij te maken. Vaak wordt je zo in beslag genomen door verschillende zorgkinderen en de grote hoeveelheid werk die er op je bordje ligt, dat de neiging groot is je hier volledig mee bezig te houden. In verschillende tabellen wordt de ad hoc aanpak ook genoemd. Ik denk dat ook meespeelt dat het moeilijk is om als IB-er zelf beleid te schrijven over de manier van omgaan met zorg en zorgleerlingen. Uit de literatuur blijkt dat het belangrijk is dat dit ook keuzes van het hele team moeten zijn zodat het draagvlak groot is en mensen weten wat er speelt en wat de mogelijkheden zijn. Communicatie en het samen zorg dragen voor zorg speelt hier, mijns inziens, een grote rol. Ik denk dat het belangrijk is om het met het team te hebben over het zorgbeleid; om samen

keuzes te maken die we als school belangrijk vinden. De IB-er weet dan ook welke keuzes zij moet maken en kan dit ook verwerken in procedures die ze vervolgens documenteert.

Wat mij opvalt, is dat de drie meest belangrijke punten die daarna worden genoemd (LK moet veel IB-taken doen, geen heldere zorgstructuur en veel ad hoc aanpak) alleen zijn aangegeven door LK en IB en niet door het MT. Ik denk dan ook dat deze punten meer over de praktijk van het werken met kinderen met een zorgbehoefte gaat. De LK heeft het gevoel veel zelf op te moeten lossen waarbij de zorgstructuur en de te volgen route voor die zorgleerling niet duidelijk is. Er is wordt veel gesproken over een ad hoc aanpak. Drie keer wordt ook genoemd dat er door verschillende personen verschillende visies zijn. Ik leid hieruit af dat er behoefte is aan duidelijkheid. Mensen willen weten waar ze aan toe zijn. Ik zie dat in de praktijk ook terug. Omdat de taakomschrijving van de IB-er en de zorgstructuur niet helder zijn komen veel mensen bij de IB-er terecht. De verwachtingen van mensen over de hulp die ze krijgen is heel verschillend. Veel mensen zijn nog gewend aan het feit dat de zorgleerlingen "uitbesteed" konden worden aan de IB-er en willen dit graag zo houden. Door duidelijkheid te scheppen krijgen mensen ook een reëel beeld van wat je van een IB-er mag en kan verwachten.

5.2.1 Conclusies uit IB-scan

Bij de interpretatie van de uitkomsten wil ik melden dat die geen absolute 'objectieve' geldigheid hebben, maar het resultaat zijn van de keuzes van mijn antwoorden. Ik heb de geschetste praktijksituaties op mijn manier geïnterpreteerd. Dit betekent dat de uitkomsten in de eerste plaats moeten worden opgevat als aanleiding voor reflectie en discussie over de sterke en zwakke kanten van de schoolorganisatie en kansen en belemmeringen voor het werk van de interne begeleider. De scan is niet bedoeld als een instrument voor een beoordelende kwaliteitsmeting.

De diagram is slechts beperkt gekleurd. Dat duidt er, mijns inziens, op dat er nog veel ontwikkelingskansen zijn op IB gebied. Het adaptief vermogen van de school scoort op de 4 deelgebieden (leiderschapstijl, teamcultuur, visie op planmatig handelen en visie op adaptief onderwijs) zeer matig. De IB komt er sterk uit op het gebied van de kenniscoördinator, maar heeft een relatief zwakke score op het gebied van coaching, collegiale consultatie en een matige score op het instrumentarium. Het model is gebaseerd op de notie, dat de IB-er optimaal kan werken bij een evenwichtige ontwikkeling van alle acht segmenten. Ik moet dus kijken naar waar kansen liggen voor het in evenwicht brengen van de acht deelgebieden. Zo'n kans ligt op het gebied van de kenniscoördinatie. Dat is bij ons op school goed ontwikkeld. Mensen zijn gewend dat een IB-er de kwaliteiten in huis heeft om hen verder te helpen met hun zorgleerlingen. De IB-er heeft tot nu toe nog een sturende rol daarin gehad. Als de IB-er zich meer gaat richten op het coachen van collega's dan ga je meer uit van het kunnen van de leerkracht zelf en werk je aan het punt wat mijns inziens erg belangrijk is: samen zorg dragen aan goede zorg. De IB-er als kenniscoördinator kun je dan inzetten als iemand die veel weet over adaptief onderwijs. Ik heb al eerder gezegd dat het van belang is dat mensen weten wat dat inhoudt zodat we daar als school een duidelijke visie over kunnen ontwikkelen. Ik denk dat het duidelijkheid schept als mensen weten wat adaptief onderwijs is en waar je als school aan moet voldoen. Als de visie op adaptief onderwijs ontwikkeld kunnen we dat ook inhoud gaan geven door zaken te documenteren. Al eerder is aangegeven dat daar een duidelijke behoefte aan is. De visie op planmatig handelen, zal

dan ook gaan stijgen. Doordat we nu meer en meer weten wat we als school zijnde belangrijk vinden weten we ook beter welk instrumentarium we moeten verbeteren en aanpassen. Ik verwacht dat als mensen meer duidelijkheid hebben en de leiderschapstijl wordt afgestemd op de behoefte van de groep (zie module 04), dat dan de teamcultuur ook verbeterd. Het is de bedoeling om in een positieve dynamiek te komen waarin energie vrijkomt als gevolg van de gezamenlijke ambitie en de collectieve identiteit van de medewerkers (kloosterboer p.71)

5.3 Antwoorden op deelvraag 2

IB, wat houdt dat in?

Deze deelvraag kan ik beantwoorden door de literatuurstudie. Het begrip interne begeleiding bestond al langer maar kreeg een duidelijk perspectief door het WSNS-beleid dat zich richt op de verbetering van het regulier onderwijs en het terugdringen van verwijzing naar scholen voor speciaal onderwijs. Via interne begeleiding kan collegiaal overleg over onderwijsleerproblemen worden vormgegeven vanuit de vooronderstelling dat taakgerichte samenwerking niet alleen leidt tot oplossen, maar juist ook tot preventie van de problemen. Interne begeleiding wordt als middel gezien om “onderwijs op maat” te realiseren. Daarbij hebben scholen de plicht om in 2011 een passend onderwijsaanbod te hebben voor ieder kind. Het is dan van groot belang om als school zijnde stil te staan bij de vraag welke zorg de school wil en kan bieden. Daarnaast speelt de IB-er een belangrijke rol in het realiseren van passend onderwijs door het ondersteunen en begeleiden van de leerkracht van de zorg op de werkvloer. Ik onderschrijf deze woorden ten eerste. Ik vind dat er een grote taak voor de IB-er op onze school ligt om hetgeen hierboven staat duidelijk te maken zodat mensen ook weten wat de plichten van een school zijn. Dat maakt veel duidelijker wat de hoofddoelstelling is en waar we ons met z’n allen hard voor moeten maken. Het zou fijn zijn als deze doelstelling een gezamenlijke doelstelling kan worden. Ik denk dat dat mogelijk is als mensen weten wat er speelt, ook op bovenschools gebied.

Uit de literatuur wordt ook duidelijk dat het belangrijk is dat er een heldere taakomschrijving is evenals helderheid over de positie binnen het team. Interne begeleiders worden veelal geacht hun werk zelf vorm te geven. Het zelfstandig vorm geven aan deze begeleidingstaak blijkt echter zeer moeilijk te zijn. Ik heb dat zelf ook zo ervaren en zie nu in dat meer IB-ers met dezelfde problemen kampen. De invulling van de taak wordt door veel factoren binnen en buiten de school bepaald. De intern begeleider speelt hierin een rol, maar ook het team, het bovenschools management, de beschikbare IB-formatie, het samenwerkingsverband en de populatie leerlingen bepalen de invulling van de taak. Ik vind dan ook dat het van groot belang is om het met het team te hebben over deze zaken en de verwachtingen die men van elkaar heeft te bespreken zodat je samen kunt komen tot een heldere taakomschrijving. Ik verwacht dat ik door meer duidelijkheid gericht aan het werk zou kunnen gaan en er meer begrip zou zijn voor de positie van de IB-er waardoor deze beter ingezet zou kunnen worden in de organisatie.

In de literatuur kom je vaak de verdeling in 5 niveaus van interne begeleiding tegen (Luc F. Greven): Respectievelijk: De IB als RT+, als instrumentalist, als collegiale consulent, als coach, als kenniscoördinator. In de praktijk zal de interne begeleiding meerdere elementen van eerdere fasen bevatten. Luc F Greven zegt hierover: “Een nieuwe fase omvat bij

voorkeur waardevolle elementen van de eerdere fasen. Onze school is vooral bezig als instrumentalist en als collegiale consulent. De IB-er draagt vooral zorg voor het instrumentarium rond de zorg in de school, zoals de orthotheek, formulieren, toetskalender. Ook wordt de IB-er door collega's geraadpleegd bij allerlei problemen die zij ervaren rond het werk met zorgleerlingen. Ik adviseer toe te werken naar de volgende fase: De IB-er als coach. Hier wordt het bereiken van de organisatiedoelen gekoppeld aan de benodigde competenties van de school door de IB-er als coach. Weer een stap verder handelt de IB-er als kenniscoördinator en probeert zij het niveau van de zorg en het leerkrachthandelen verder uit te bouwen. De IB-er is in deze fase actief gericht op de na- en bijscholing op schoolniveau, het aansturen van het team en het gestalte geven aan de onderwijsvisie. Hoe dit gekoppeld is aan het functieprofiel op onze school komt bij deelvraag 3 aan bod

5.4 Antwoorden op deelvraag 3

Hoe kan IB in de onderbouw er bij ons op school uitzien zodat IB-ers, directie en collega's tevreden zijn?

Deze deelvraag kan ik beantwoorden aan de hand van de punten die de leerkrachten, het managementteam en de IB-ers genoemd hebben in het survey-onderzoek bij vraag 3, 4, 5, 6 en 7

Het is duidelijk dat de onderzoeksgroep graag een vaste persoon als IB-er wil hebben. Maar een schoolorganisatie kan er niet veel aan doen als er veel wisselingen zijn als deze het resultaat zijn van externe factoren. Indien de wisselingen te maken hebben met interne factoren kan het voor de organisatie zinvol zijn om daar naar te kijken. Daarnaast is het belangrijk te kijken naar hoe de organisatie het minst last zou kunnen hebben van eventuele wisselingen. Men kan zich afvragen of er ook een andere manier is om de continuïteit te waarborgen? Het wordt duidelijk dat een groot verbeterpunt kan zijn om de procedures te documenteren. Men zou kunnen verwachten dat indien er dan wisselingen zijn, de procedures dan in ieder geval helder zijn zodat een andere persoon deze ook na kan volgen. Er komt ook duidelijk naar voren dat men inzicht wil hebben over de te volgen zorgroute en over op welke manier en wanneer je externe instanties in kunt schakelen. Collega's geven ook aan het belangrijk te vinden dat er duidelijkheid is in de taakverdeling. Wat kun je van een IB-er verwachten en wat moet men zelf oplossen? Een verbeterpunt wat meerdere malen genoemd wordt is het begeleiden vanuit een visie. Nu vinden veel mensen die visie nog te veel afhangen van de persoon die de IB-taak uitvoert. Omdat in de praktijk weleens discussie was over het wel of niet aanwezig zijn van een duidelijke visie heb ik daar tijdens het survey-onderzoek een vraag over gesteld. Als conclusie kan ik stellen dat de visie op zorg binnen onze school niet helder is. Hier valt dus duidelijk winst te halen. In de literatuur komt dit punt herhaaldelijk terug. Een visie dient als inspiratiebron en biedt een inhoudelijk kader voor het ontwikkelen van een pedagogisch-didactische lijn in de school. Met de visie wordt de werkwijze van de school verantwoord en worden de grenzen van de school bepaald; waar zijn we goed in, waarin nog niet en wat willen we op lange en korte termijn realiseren? Er wordt zelfs gezegd dat als de IB-er op het niveau van coach en kenniscoördinator wil opereren er aan de voorwaarde moet worden voldaan dat er een heldere en gedeelde visie is. Er moet dan een samenhangend beeld zijn van wat de school in de toekomst wil realiseren. (Greven, L. 2008). Ook Koos Bokhorst (2002) haalt dit aan.

“Het zal duidelijk zijn dat een heldere visie van de school, in het bijzonder van de directie, een onmisbaar fundament is. Gedragen door een visie van opvoeding en onderwijs doen leerkrachten hun werk en daarin past het werk van de intern begeleider.” Ook in veel anderen bijdragen wordt gesteld dat interne begeleiding alleen goed kan functioneren als er sprake is van een heldere onderwijsvisie. Ik denk dat een goed uitgewerkte visie veel helderheid en duidelijkheid kan bieden. En dat is ook wat naar voren komt in de verschillende grafieken: Mensen willen duidelijkheid. Ik denk dat de visie de basis van die duidelijkheid kan worden. De IB-taak kan op veel verschillende manieren worden vormgegeven. Ik denk dat er veel op een school gebeurt wat allemaal onder het kopje “zorg” valt. Het is dan makkelijk om “om te komen in het werk” en er veel ad-hoc wordt aangepakt. Bovendien kost het veel tijd om te bepalen wat er met een specifieke hulpvraag moet gebeuren als daarvoor de procedures niet helder zijn. Het kost dan veel tijd om telkens weer samen te komen en oplossingen te bedenken. Er zit dan geen lijn in de zorg omdat het elke keer weer afhankelijk is van de cases. Zo blijft het in de meeste gevallen bij een ad hoc aanpak. Ik denk dan ook dat het van het grootste belang is om keuzes te maken. Die keuzes kun je, naar mijn mening makkelijker maken als je weet waar je als school voor staat, welke zorg je kunt en wilt bieden. Een duidelijke visie kan dan veel helderheid geven.

Omdat de IB-taak op onze school een IB-functie wordt, staat er al een nieuwe taakomschrijving op papier. Het viel mij op dat deze zeer uitgebreid is en dat er van een IB-er veel verwacht wordt. Het lijkt mij zinvol om als team goed te kijken naar deze functieomschrijving. Er worden 4 deelgebieden aangegeven die allemaal tot de functie van een IB-er op onze school behoren. Ik denk dat het goed is dat de verwachtingen van zowel leerkrachten, Managementteam en intern begeleiders worden uitgesproken zodat we als school een goede keus kunnen maken op welke gebieden de prioriteiten liggen. Het valt op dat er twee deelgebieden als belangrijkste taak binnen het takenpakket van de IB-er wordt gezien: coördinatie en uitvoering zorgbeleid in de school en de begeleiding van leerkrachten. De IB legt het accent meer op de begeleiding van leerkrachten en het MT en LK leggen het accent meer op de coördinatie en uitvoering van het zorgbeleid. Vanuit het team en het managementteam begrijp ik het standpunt dat de IB-er er in de eerste plaats is om de zorg te coördineren en het zorgbeleid uit te voeren. In het schema van Luc van Greven behoort dit tot fase 1: De IB-er als instrumentalist en fase 2: De IB-er als collegiale consulent. Het zou een logische gedachte kunnen zijn dat de zorg van de school binnen het takenpakket van de IB-er valt. Maar ik denk dat de manier waarop je dit ten uitvoer brengt van groot belang is. Als de leerkrachten en het managementteam hiermee bedoelen dat de IB-er zelf vooral verantwoordelijk is voor de zorg in de school dan denk ik persoonlijk dat dit geen goede ontwikkeling is. Natuurlijk is het logisch dat er taken onder de verantwoordelijkheid van de IB-er vallen. Daarbij denk ik vooral aan de praktische zaken zoals het voeren van leerling-besprekingen, de contacten met externe zorginstanties, de contacten met de RT-er. Maar ik krijg de indruk dat leerkrachten en managementteam verwachten dat de IB-er de oplossing heeft voor al hun zorgvragen. Ik denk dat het goed is om deze gedachten te peilen en het over de verwachtingen van iedereen te hebben zodat duidelijk wordt wat je kunt en mag verwachten van de leerkrachten, het managementteam en een IB-er. Zoals gezegd geven de IB-ers het meeste prioriteit aan het begeleiden van leerkrachten. Volgens Luc van Greven valt dit in fase 3: De IB-er als coach. Ik denk dat het goed is leerkrachten te begeleiden naar passend onderwijs. Er wordt steeds meer van leerkrachten verwacht op het gebied van zorg geven in de klas. Een IB-er is bij uitstek geschikt om de leerkrachten in dit proces te

begeleiden. De zorg in de school wordt dan meer en meer gezamenlijke zorg. Als derde belangrijkste punt in het functieprofiel wordt genoemd het leveren van bijdrage aan het bovenschoolse zorgbeleid. In het schema van Luc van Greven valt dat onder de laatste fase: De IB-er als kenniscoördinator. Maar in dit schema gaat men ervan uit dat de IB-er voor een groot deel het onderwijskundig leiderschap op zich heeft genomen terwijl in het functieprofiel van de school duidelijk wordt dat de IB-er een adviserende rol heeft bij het ontwikkelen van bovenschools zorgbeleid. Ik denk dat dat juist goed is omdat de directie ook een duidelijke taak heeft bij het ontwikkelen van zorgbeleid samen met de IB-er.

6 Evaluatie

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk reflecteer ik op mijn onderzoeksvragen, ik bekijk wat mijn conclusies betekenen voor de toekomst van de interne begeleiding op onze school en ik geef inhoudelijke aanbevelingen voor vervolgonderzoek. Tevens geef ik aan wat dit onderzoek voor mij heeft betekend, wat ik er als onderzoeker van heb geleerd en geef ik aanbevelingen voor vervolgonderzoekers.

6.2 Wat betekenen mijn conclusies voor de IB op onze school

Uit de conclusies van mijn onderzoek komt duidelijk naar voren dat er nog veel te verbeteren valt op het gebied van de IB in de onderbouw. Het gemiddelde cijfer wat nu gegeven wordt voor de interne begeleiding in de onderbouw is een 5,3. Ik denk dat het een duidelijk aanknopingspunt is om een statement te maken om de kwaliteit van de IB in de onderbouw aan te gaan pakken. Daarbij is het van belang duidelijk te hebben welke punten tot verbetering zouden kunnen leiden. Uit het onderzoek blijkt dat er zeer veel winst te behalen valt uit het documenteren van een heleboel zaken op zorggebied. Dat dit tot nu toe weinig is gebeurd heeft mijns inziens te maken met de beschikbare tijd en omdat de zorg voor specifieke kinderen nu eenmaal in de praktijk meestal voorgaat; wat zich uit in de heersende ad hoc aanpak. Daarom is het belangrijk om keuzes te maken. Die keuzes kun je makkelijker maken als je weet van de plannen van passend onderwijs, als je weet waar de school voor staat en welke zorg je kunt en wilt bieden. Ik raad aan om daar samen met het team over te spreken om zo het zorgbeleid helder te maken. Het draagvlak is dan groot en wordt er samen gewerkt aan een betere zorg op onze school. Duidelijkheid blijkt het sleutelwoord in dit onderzoek. Duidelijkheid over de taakinvulling van de IB-er, duidelijkheid in zorgstructuur en duidelijkheid in de te volgen zorgroute. Een duidelijke visie kan veel helderheid geven en is mijns inziens de basis waarop je je verder kunt ontwikkelen.

Op onze school is de IB-er nu vooral bezig als instrumentalist en als collegiale consulent (Zie Luc F. Greven). Dit komt ook uit het onderzoek naar voren. Collega's zien als grootste taak van de IB-er de coördinatie en uitvoering van het zorgbeleid. Daarna noemen zij de begeleiding van leerkrachten. Ik raad aan om toe te werken naar de fase van de IB-er als coach. Nu is het vaak nog zo dat de IB-er gezien wordt als iemand die zorg draagt voor de zorgleerlingen. Ik denk dat het goed is dat dat verschuift naar het begeleiden van leerkrachten naar passend onderwijs. Dan ga je meer uit van het kunnen van de leerkracht zelf en werk je aan het punt samen zorg dragen aan goede zorg. Ik denk dat het heel zinvol is om het samen te hebben over de verwachtingen die men van elkaar heeft, zodat duidelijk wordt wat je kan en mag verwachten van een IB-er, het managementteam en de leerkrachten.

6.3 Inhoudelijke aanbevelingen vervolgonderzoek

Ik wil aanbevelen om de punten die ter verbetering zijn aangegeven door de onderzoeksgroep goed te bespreken en samen te bekijken welke acties de school daar op gaat nemen. Dit zijn concrete punten waar een organisatie ook concreet mee aan de slag kan gaan. Na een tijdje is het raadzaam nogmaals de vraag te stellen welk cijfer de collega's geven voor de IB in de onderbouw van onze school. Zo kun je een goed beeld krijgen of mensen merkbaar verbetering zien in de ontwikkeling van de IB.

6.4 Reflectie op het survey-onderzoek

Ik ben heel tevreden met het onderzoek wat ik heb gedaan. In de eerste instantie ben ik nagegaan of er al een operationalisatie bestond voor de eigenschappen die ik wilde onderzoeken. Ik heb geprobeerd om op internet een bruikbaar instrument te vinden wat beschreven stond in veel literatuurstukken. Ik kwam de gebruikte IB-scan in heel veel literatuurstukken en op internet tegen. Daarin werd hoog opgegeven over de scan. Ik ben er toen vanuit gegaan dat het een heel goed instrument was om een goed beeld te krijgen van hoe de IB in de onderbouw op dit moment werkt op onze school. Het was zeer moeilijk om toegang te krijgen tot deze scan. Mijn valkuil is dan vaak om niet door te zetten als ik "beren op de weg zie". Toch heb ik geprobeerd het voor elkaar te krijgen. Met succes. Uiteindelijk is het mij toch gelukt om ook gebruik te maken van dit instrument. Dat is voor mij een kleine succeservaring en het versterkt mijn beweegredenen om dit meer te gaan toepassen in mijn dagelijkse (werk en privé) leven. Aanvankelijk wilde ik de IB-scan inzetten om deze door al mijn onderzoekspersonen te laten invullen. Toen ik dit ging doen kwam ik erachter dat deze scan zeer uitgebreid was. Ik heb er een paar uur over gedaan om deze in te vullen. Aangezien ik dit een te grote last vond voor mijn collega's heb ik besloten deze niet voor hen in te zetten maar te gebruiken om mijn visie op de IB duidelijk te maken. Ik ben nu heel content met het survey-onderzoek dat ik zelf heb opgezet. Ik vind de operationalisatie goed van kwaliteit omdat de verkregen gegevens precies, nauwkeurig en waardevol zijn. Ik heb in het instrument dus goed duidelijk kunnen maken wat ik wilde weten. Zo is het helder geworden wat ik wilde achterhalen. Ik heb alleen wel wat lopen stoeien met de vraagstelling. Ik wilde graag oplossingsgerichte vragen stellen omdat het ook een positief karakter moest hebben maar het bleek dat mensen dan makkelijker hun eigen draai aan de antwoorden konden geven. Soms was het zo dat ze alleen de negatieve zaken noemden en de positieve zaken niet. Tijdens de vraagstelling heb ik er dus op gelet dat ieder in de gelegenheid was om zowel positieve als negatieve punten te noemen. Voor de verwerking was dat uiteindelijk wat lastig omdat de positieve en negatieve punten door de vraagstelling wat door elkaar stonden. Toch is me het niet tegengevallen om het netjes in een schema te verwerken. Ik heb alle opmerkingen van mensen zo goed mogelijk proberen te kaderen. Ik heb een tweede persoon mee laten kijken om er zeker van te zijn dat ik niet alleen vanuit mijn eigen referentiekader zaken ging ordenen (validiteit). Ik vond het moeilijk om goed onderscheid te maken tussen wat ik waar heb genomen en wat ik heb geïnterpreteerd. Harinck zegt hierover: "Het is beslist niet verkeerd als de onderzoeker zijn interpretaties van de gegevens noteert, mits de gegevens zelf ook maar duidelijk vermeld zijn. Verder moet er goed onderscheid gemaakt worden tussen beiden." Daar heb ik me aan gehouden. Ik vind dat het een onderzoek is geworden waar ik en de school echt iets mee kan. De onderzoeksgroep was een deelgroep maar mijns inziens representatief omdat alle IB-ers, het volledige MT en

uit elke groep uit de onderbouw één van de leerkrachten gehoord is. Dat geeft mij aan dat de uitkomsten van het onderzoek er ook echt toe doen. Het kostte tijd, maar die tijd die had ik.

6.5 Persoonlijk leerproces

Toen ik begon met de opleiding wist ik nog niet goed wat het werk van een IB-er inhield. Als ik mezelf een punt zou moeten geven van 0 tot 10 zou ik mezelf een 2 geven. Vanuit mijn ervaring als leerkracht heb ik me een beeld gevormd van het werk van de IB-er op onze school. Ik zag hem/haar als iemand die de zorgleerlingen in de gaten hield. Een paar keer per jaar hadden wij een afspraak om de leerlingen uit mijn klas door te bespreken. Ik kon dan als leerkracht mijn zorgen over de zorgleerlingen uiten en samen bekeken we dan naar wat er nodig was voor de betreffende leerlingen. Zij had ook de coördinatie van de RT buiten de klas in haar takenpakket en verdiepte zich in het NT2-onderwijs. Kortom, als er een probleem met een kind in de klas was kon ik bij haar terecht. Zij wist ook de wegen te bewandelen naar externe instanties. Verder zag ik haar vaak naar overleggen gaan buiten de school. Ik wist dus een aantal taken te benoemen van de IB-er op onze school, maar wist niet goed wat de inhoud en de hoofddoelstelling ervan was.

Ik heb mezelf ook geschaald op het moment dat ik de studie weer oppakte. Ik heb mezelf toen een 4 gegeven. Voor mijn gevoel had ik wat puzzelstukjes in handen maar konden ze nog niet op de juiste plek worden gelegd. Ik moest de 04-module en het onderzoeksverslag nog gaan doen. Daarnaast was ik er toen al achter gekomen dat het werk van een IB-er uit zeer uiteenlopende zaken kan bestaan. Ik wist daar nog lang niet alles vanaf. Ik besepte wel dat dat ook niet in een keer kan en dat ik ook moet groeien in het werk. Toch voelde het toen nog als één groot bad waarin ik kon verdrinken. Het was allemaal zo veel. Ik wist al een hoop van de verschillende elementen, maar het moest nog in elkaar gaan vallen. Ik wilde de grote lijn meer gaan leren zien en kunnen beoordelen welke zaken allemaal prioriteit hebben. Vandaar dat ik me daar ook verder in wilde verdiepen in mijn onderzoeksverslag.

Tijdens het maken van dit onderzoeksverslag verwachtte ik bij het afronden van het onderzoek op een 6 te zitten. Dat is voor mezelf een mooi punt. Een 6 geeft voor mij aan dat ik de basis van het intern begeleider zijn voor mezelf helder heb. Ik weet dan in theorie wat het werk van een intern begeleider inhoudt. Waarom niet meer dan een 6? Ik denk dat ik pas echt weet wat het werk van een intern begeleider inhoudt als ik zelf in de praktijk meer ervaring heb opgedaan in die functie. In de praktijk kom ik er denk ik pas achter hoe het werkelijk allemaal in zijn werk gaat. Maar bij die 6 hoort ook het vertrouwen om verder te gaan en het vertrouwen in mezelf dat ik de theorie om kan zetten naar de praktijk om me vandaar uit steeds verder te ontwikkelen.

Nu het onderzoeksverslag is afgerond kan ik ook zeggen dat ik op die 6 zit. Ik heb nu de tools in handen om me een beeld te vormen van het werk van een IB-er. Ik weet nu hoe een IB-er zo goed mogelijk ingezet kan worden op onze maar waarschijnlijk ook op andere scholen. Dat blijkt ook uit mijn onderzoeksverslag. Voor mezelf is dat al een heel groot winstpunt. Ik had een negatieve ervaring met IB aan het begin van dit schooljaar. Dit heb ik om weten te turnen naar een positieve ervaring. Ik vond het super om me bezig te houden met IB en ik zie de mogelijkheden die je als IB-er binnen de schoolorganisatie hebt. Maar ik beseft me ook dat het onmogelijk is om precies te weten hoe het werk van een IB-er in elkaar steekt. Op elke school kan dat weer verschillend zijn, maar dat is nou juist ook het mooie. Ik

heb de inhoud om de IB-functie zelf vorm te geven op een manier die voor mij en voor de school passend is. Natuurlijk heb ik dan nog een lange weg te gaan want dat vormgeven gaat niet vanzelf, maar ik heb in ieder geval het vertrouwen dat ik het kan.

Gedurende dit jaar en tijdens het onderzoek ben ik me bewust geweest van mijn leerthema: Overgevoeligheid met als valkuil perfectionisme. Ik wil mensen graag tevreden houden en voldoen aan de verwachtingen waarvan ik denk dat mensen die van mij hebben. Ik ben daarbij geneigd in te vullen wat anderen denken. Door bezig te zijn met het onderzoek heb ik geleerd geen aannames te doen maar door de juiste vragen te stellen erachter te komen wat mensen willen. Ik heb geleerd eerst zelf goed na te denken over wat ik wil en ook dit te verwoorden zonder al in te gaan vullen wat anderen daarvan zullen denken. Dit maakt dat ik de cirkel van betrokkenheid heb verkleind mijn cirkel van invloed heb vergroot. Ik sta in mijn kracht!

7 Literatuurlijst

Beukering, T., Meijer, W., Roede, E. (2001). *Interne begeleiding in het basisonderwijs Onderzoek en praktijkvisies in perspectief*. Leuven/Leusden: Acco.

Beukering, T. van, Meijer, W. Roede, E., Imants, J. (2009) *Interne begeleiding in perspectief*. Geraadpleegd 02-02-10 en 02-03-10, via <http://www.onderwijsweb.nl/dossiers/internebegeleiding/Pages/Internebegeleidinginperspectief.aspx>

Beukering, T. van, Pameijer, N. (2007). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de intern begeleider samen met de leraar, ouders en kind aan de slag*. Leuven: Acco

Boerman, R. (2008). *Ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek*. Fontys OSO

Bokhorst, K. (2002). *Praktijkboek interne begeleiding*. Baarn: HBuitgevers.

Greven, L. (2008) *Nieuwe perspectieven voor interne begeleiding*. Geraadpleegd 10 maart 2010, via <http://www.onderwijsweb.nl/dossiers/internebegeleiding/Pages/Nieuweperspectievenvoorinternebegeleiding.aspx>

Harinck, F. (2006). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Kloosterboer, P. (2005). *Voor de verandering over leidinggeven aan organisatieverandering*. Den Haag: Sdu uitgevers.

LBib (2009). *De beroepsstandaard voor de intern begeleider, functieomschrijving, bekwaamheidseisen en ethische code*. Huizen: Pica.

Seminarium voor de orthopedagogiek. IBscan. <http://svo.feo.hvv.nl/IBSCAN/index.html>

Zanden, N. van der (2003). *De intern begeleider*, praktijkserie schoolmanagement. Alphen aan den Rijn: Kluwer.

Bijlage 1: Vragen survey-onderzoek van Juul van Geelen

Onderwerp: IB op onze school

Vragenlijst

1. Als je een cijfer moet geven aan de IB in de onderbouw op onze school, wat zou je dan geven als 10 aangeeft dat er een perfecte interne begeleiding is en er bij het cijfer 0 geen IB is?
2. Waarom geef je een...(getal noemen wat de geënquêteerde noemt bij vraag 1)? Hoe is het de school gelukt om op een... te zitten?
3. Hoe zou de school aan een hoger cijfer komen van jou? Wat is er dan gebeurd? Wat meer? En..? wat is ervoor nodig om een hoger cijfer te geven?
4. Als je naar de 4 hoofdgebieden van het functieprofiel van de intern begeleider op onze school kijkt (zie bijlage), kun je dan een rangschikking maken op prioriteit? zet het punt wat je het belangrijkste vindt op nummer één en het minst belangrijke punt op 4.
5. Zijn er nog andere taken die niet in het functieprofiel staan maar die volgens jou wel tot het takenpakket van een IB-er op onze school behoren? Zo ja, welke punten zijn dat?
6. Vind je dat er een duidelijke visie op zorg is op onze school? Zo ja, welke?
7. Tenslotte, zijn er nog ander opmerkingen die je wilt maken over IB bij ons op school en die niet aan bod zijn gekomen?

Bijlage 2: Toelichting bij vraag 5: Functie-informatie Intern begeleider (verkorte versie)

De intern begeleider is onder verantwoordelijkheid van de directeur belast met het leveren van een bijdrage aan de ontwikkeling van het bovenschoolse zorgbeleid, de coördinatie en uitvoering van het zorgbeleid in de school en de begeleiding van leraren.

A. Bijdrage beleidsvoorbereiding bovenschoolse zorgbeleid.

O.a. Analyseert de zorgactiviteiten, toetsresultaten en leerling-besprekingen, uitwerken didactische leerlijnen, adviseert directeur bij ontwikkelen onderwijs- en zorgbeleid, vertegenwoordigt school in intern en extern overleg, stelt zorgplan op, evalueert zorgbeleid, bijdrage evaluatie schoolresultaten.

B. Coördinatie en uitvoering zorgbeleid in de school

O.a. leerlingvolgsysteem opzetten en uitwerken, toetskalender opstellen en uitvoering bewaken, organiseert onderzoek zorgleerlingen, ontwikkelt procedures m.b.t. leerlingenzorg, voorzitter leerling- en groepsbesprekingen, coördinatie aanmelding, verwijzing, terugplaatsing, leerlingen, coördinatie RT en preteaching.

C. Begeleiding leraren

Kennis overdragen leerlingenzorg, ondersteunen bij zoeken lesmateriaal RT, adviseert over zorgleerlingen, begeleiden en coachen leerkrachten over zorgbehoefte leerlingen en afnemen toetsen en formuleren, observeren en adviseren aanpak zorgleerling, ondersteunen in contacten ouders zorgleerlingen, begeleiden leerkrachten in nieuwe methodieken.

D. Professionalisering

Op peil houden bekwaamheidseisen, deelnemen scholing- en ontwikkelingsactiviteiten en collegiale consultatie, bestuderen vakliteratuur.